

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 31 JULI 1918

No. 135

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
Glashaven	Naaldwijk
Schiedam	Rijswijk
Vlaardingen	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

NATIONALE BANKVEREENIGING

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Alphen a. d. R., Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barneveld, Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den Burg (Texel), Coevorden, Culemborg, Delft, Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht, Drachten, Ede, Franeker, Geldermalsen, Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo, Groningen, Haarlem, Harlingen, Heerenveen, Den Helder, Hengelo (O.), Hoozeveld, Hoogezand, Hulst, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg, Nijmegen, Oostburg, Purmerend, Schagen, Schoonhoven, Sliedrecht, Sneek, Stadskanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn, Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen, Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist, Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte van Binnenlandsche Credietbrieven, waardoor in ruim 70 plaatsen in Nederland gelden franco kunnen worden opgenomen.

ZUID-NEDERLANDSCHE HANDELSBANK

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

HANDELSCREDIETEN

Incassering van Wissels — In- en
Verkoop van Buitenlandsch Papier
Effecten — Coupons

DEPOSITO'S

N.V. Furness' Scheepvaart- en Agentuur Maatschappij

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS”

Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47

" " AMSTERDAM N 6866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieuren, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assurateurs etc.Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsladingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:

BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES elken Zaterdag
*SUNDERLAND elken Zaterdag
*ALEXANDRIE elke 2/3 weken
CANADA (via Londen) elke 10 dagen
AUSTRALIE (via Londen) elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) elke 14 dagen
CUBA (via Liverpool) elke 10 dagen

Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.

* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale

Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM.

Stoomvaart-Maatschappij NEDERLAND

AMSTERDAM.

Stoomvaart-Maatschappij ROTTERDAMSCH LLOYD

ROTTERDAM.

TIJDELIJKE MAILDIENST

JAVA—SAN FRANCISCO vice versa

via

Singapore, Hongkong, Manilla,
Nagasaki en Honolulu.

VRACHTBOOTENDIENST

van Java naar San Francisco vice versa, in
vereniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.

Geregelde vrachtbootendienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via het
Panama-Kanaal in samenwerking met
andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.

Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN.

Geregelde stoomvaartdiensten tusschen
Nederlandsch-Indië, China en Japan.

JAVA—PACIFIC LIJN.

(onder Directie der Java—China—Japan
Lijn) maandelijksche dienst tusschen Neder-
landsch-Indië en San Francisco, via Manilla
en Hong-Kong.

F. & W. VAN DAM

Makelaars in Assurantiën

Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

KONINKLIJKE STEARINE KAARSENFABRIEK GOUDA

GOUDA

GOUDA KAARSEN — NACHT-, THEE- EN SCHEMERLICHT
STEARINE — KAARSENPIJT — OLEINE
CHEMISCH ZUIVERE EN ALLE ANDERE SOORTEN GLYCERINE

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

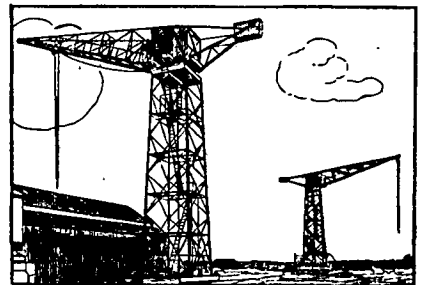
GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in de voornaamste plaatsen van NEDERLANDSCH-INDIË,
in de STRAITS-SETTLEMENTS, in BRITSCH-INDIË en in CHINA.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie
Rotterdam
Yzerbouw - Lijsten - Kranen

Bank-Associatie

Wortheim & Gompertz 1834 en Credietvereeniging 1853.

NEDERLANDSCHE BANKINSTELLING

VOOR WAARDEN BÉLAST MET VRUCHTGEBRUIK EN PERIODIEKE UITKEERINGEN
'S-GRAVENHAGE

Directie: R. SCHWARZ en Mr. H. R. van MAASDIJK

Geplaast Kapitaal f. 5.000.000,- Reserves f. 815.000,- Pandbrievenkapitaal ruim f. 23.500.000,-

4½ EN 5% PANDBRIEVEN TEGEN BEURSKOERS

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

SCHIEDAM — ROTTERDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 31 JULI 1918

No. 135

INHOUD

	Blz.
BEHOUD EN VERMEERDERING VAN ARBEIDSKRACHTEN door <i>J. C. C. Sandberg</i>	669
De vooruitzichten der Nederlandsche Kali-Industrie door <i>Ir. J. W. Scherrer</i>	672
De strijd om het Zwitsersche Achterland door <i>P. Serton</i> ..	675
Het Deutsche Levensverzekering-bedrijf en de Oorlog door <i>Dr. A. O. Holwerda</i>	676
AANTEKENINGEN:	
Tarieven in de beurtvaart	677
In- en uitvoer van Groot-Britannië in het eerste half- jaar 1918	678
INGEZONDEN STUKKEN:	
Het Rijksbureau voor Tabak en Staatsinmenging door <i>F. M. v. E.</i>	678
REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	680
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	680—687
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. *Telegr. adres: Economisch Instituut.*Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,—
per jaar. Losse nummers 80 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abon-
nement volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

29 JULI 1918.

De geldmarkt is de afgelopen week nog weder iets
ruimer geworden. De prolongatierente noteerde aan-
vankelijk weder 3 pCt., in het laatst der week liep de
koers echter nog ¼ pCt. terug. De omzetten blij-
ven uiterst gering, zoo gering, dat heden in het ge-
heel geen notering tot stand kwam. Particulier dis-
conto bewoog zich in dezelfde richting, aanvankelijk
2¼ pCt., daarna ca. 2½ pCt.

* * *

Op de wisselmarkt heerschte de geheele week een
flauwe stemming. Zoals reeds in het vorige nummer
vermeld, was vooral Maandag de tendens zeer flauw
voor Marken en Kronen. In het verdere verloop der
week bleven deze koersen tamelijk stationnair en eerder

iets beter. Daarentegen waren toen de Ententewissels,
die in het begin der week eerder iets opgelopen wa-
ren, sterk aangeboden en daardoor beduidend terug-
gaand. De neutrale wissels bleven tamelijk onveran-
derd met uitzondering van Spanje, dat langzaam aan
terugloopt. * * *

Het wetsontwerp tot verlenging en wijziging van
het octrooi der Nederlandsche Bank en dat tot deelne-
ming van den Staat in een Nederlandsch hoogoven-,
staal- en walswerk zijn door de Eerste Kamer aan-
genomen.

BEHOUD EN VERMEERDERING VAN ARBEIDSKRACHTEN.

Alhoewel er nog geene teekenen zijn, die gerechte
hoop geven, dat het droevig wereldgebeuren spoedig
een einde zal nemen, werden en worden reeds maat-
regelen overdacht, besproken en genomen met het
oog op den economischen strijd der volkeren na dien,
welke thans met de wapenen wordt gevoerd. Niet het
minst houden zich hiermee bezig de twee voornaam-
ste tegenstanders, Duitschland en Engeland.

Dat behoud en zoo mogelijk vermeerdering der ar-
beidskrachten daarbij van het hoogste gewicht is,
althans voor die landen, welke een groot aantal hun-
ner zonen in den meest productieven leeftijd door den
dood verloren of door verminking min of meer tot
arbeid onbekwaam naar de hardsteden zagen terug-
keeren, behoeft wel geen betoog.

In *Duitschland*, dat vóór den wereldoorlog telken
jare duizenden van zijne landskinderen in den vreem-
de zag trekken ¹⁾, acht men het van groot belang alles
in het werk te stellen om die stamgenooten en daar-
mede hun arbeidskracht, als de vrede daar is, te be-
wegen tot terugkeer naar het „Grossen Vaterland”.
Gaarne zal men daarbij zien, dat die terugkeerenden
hunne in het buitenland vergaarde spaarduitjes en
kapitalen meebrengen en daartoe hunne bezittingen
in het vreemde land te gelde maken.

Met dat doel voor oogen is de Regeering van het
Duitsche Rijk in Mei van dit jaar overgegaan tot de
oprichting van de „Reichsstelle für deutsche Rück-
wanderung und Auswanderung (Reichswanderungs-
stelle)” ²⁾. Dat het door ons aangegeven doel heeft
voorgezeten blijkt niet alleen uit den naam, waarin
de Rückwanderung voorop staat, maar ook uit de om-
schrijving der taak, die aan het nieuwe bureau is
toegewezen. Ook daarin toch wordt telkenmale de
Rückwanderung het eerst genoemd; verdeeld in 6
punten raken de eerste drie zoowel de Rück- als de
Auswanderung, de laatste drie echter betreffen niet

¹⁾ Alhoewel de emigratie uit Duitschland vooral in de
laatste jaren voor den oorlog in verhouding tot het be-
volkingscijfer klein was.

²⁾ Zie de Mededeelingen van de Nederlandsche Vereeniging
Landverhuizing, Handelsberichten van 13 Juni 1918,
No. 587.

anders dan de terugkeerenden en geven als taak aan:
 „4. Het regelen der rémigratie ¹⁾ in het buitenland, in het bijzonder het regelen van de werving en aanvoer van rémigranten tot aan de grenzen van het Rijk of van de Protectoraten, het treffen van overeenkomsten met vervoerondernemingen en de zorg voor het *réaliseren van het vermogen der rémigranten*. (Cursiveering van den schrijver.)

„5. Het nemen van maatregelen ter waarborging van de ontvangst, verzorging, ontsmetting en de voorloopige plaatsing (in betrekkingen) van de rémigranten, voor zoover dit buiten het Rijksg gebied noodig is.

„6. Het treffen van voorzorgen voor den minutieusen opbouw en vlotte werkwijze van de inrichtingen in het Rijk en in de Protectoraten, welke afname en plaatsing van rémigranten ten doel hebben.”

Eenige aandacht trekt verder de aantekening, dat het tijdstip nader zal worden bepaald, waarop de werkzaamheden op het gebied der „emigratie” zullen worden overgenomen. Het wil ons voorkomen, dat deze bepaling niet enkel een gevolg is van den oorlogstoestand, die emigratie thans vrijwel onmogelijk maakt. Bedoelde werkzaamheden worden tot nog toe verricht door de Zentral Auskunftstelle für Auswanderer door de Deutsche Kolonial Gesellschaft met rijkssubsidie opgericht en het zou ons niet verwonderen, indien dat zoo bleef. Ten opzichte van de Rückwanderung treedt de Reichswanderungsstelle echter al dadelijk in werking, hoewel er van rémigratie nu toch wel evenmin sprake kan zijn.

Voor Engeland met zijne dominions en koloniën is het vraagstuk een geheel ander. Daar moet men het niet hebben van rémigranten, maar moet men in de eerste plaats bedacht zijn op behoud van de beschikbare arbeidskrachten en op de vermeerdering daarvan door immigratie, dit laatste althans in de dominions.

Tot de na den oorlog beschikbare arbeidskrachten moeten allereerst gerekend worden allen, die thans behooren of behoord hebben tot de krijgsmacht te land, ter zee of in de lucht en zij, die in de oorlogsbedrijven werkzaam zijn, voorzoover zij bij den vrede tot ander werk moeten overgaan. Het beoogde doel, — behoud der arbeidskrachten — kan hier tevens dienstbaar gemaakt worden aan den op het Rijk rustenden plicht om aan die strijders en werkers te vergelden, wat zij voor „the British Empire” gedaan en geleden hebben.

Zoo kwamen de Regeeringen van het Vereenigd Koninkrijk, van Canada, Australië, Nieuw Zeeland en Zuid-Afrika er toe plannen te ontwerpen om de terugkeerende strijders en de weduwen en weezen der gevallen, voor zoover zij zulks mochten wenschen, te helpen aan een stukje grond ter ontginning en bebouwing, waarmede die landen, althans de dominions en koloniën, bovendien zelf zeer gebaat zouden zijn.

In Canada, Australië en Nieuw-Zeeland is het te dien opzichte niet bij plannen gebleven; de uitgestrekte terreinen, die in die landen op ontginning wachten, maakten het gemakkelijk de plannen in daden om te zetten. Groote uitgestrektheden land zijn beschikbaar gesteld, belangrijke credieten toegestaan, ook voor de opleiding tot en het onderwijs aan landbouwers. Ook Zuid-Afrika handelde in dien zin, zij het op kleinere schaal.

In het Vereenigd Koninkrijk met zijn grootgrondbezit en de uitgestrekte particuliere jacht- en sportterreinen, met zijne groote behoefte aan arbeiders voor zijne uitgebreide industrie is de overgang van plannen tot dergelijke daden niet zoo eenvoudig en laten de laatste dan ook op zich wachten. Niet onvermakelijk is het, dat The Canadian Gazette dit aan-

grijpt als middel om reclame te maken voor emigratie van uit Engeland naar Canada.

Tot de voorstellen, die de in Engeland ingestelde commissie, ter bestudeering van maatregelen voor de vestiging op het land van gewezen strijders na den oorlog, indiende, behoort ook eene nieuwe emigratiewet. Deze wet is sedert door het Lagerhuis in behandeling genomen en in tweede lezing goedgekeurd.

Gedetailleerde beschouwingen over deze wet zijn als „Mededeelingen van de Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing” opgenomen in Handelsberichten van 18 Juli 1918, No. 592.

Het doel met deze wet beoogd is wel niet anders dan tegen te gaan, dat arbeidskrachten uit „The British Empire” wegtrekken naar vreemde gebieden, terwijl zij zelfs eene vermoedelijk niet onwelkome gelegenheid biedt om de emigratie naar de dominions en koloniën binnen de perken te houden. In The Canadian Gazette van 27 Juni 1918 wordt dan ook reeds geprotesteerd tegen de macht die deze wet toekent aan den ingestelden oppersten raad, de „Central Emigration Authority”, die haar zetel in Londen heeft. Inderdaad is de macht aan de Authority toegekend, zeer groot.

De passagebureaux en hunne agenten komen onder strenge contrôle te staan. In de lokalen, waarin zij hun bedrijf uitoefenen, moeten op verlangen van de Authority op eene in het oog vallende plaats worden aangebracht alle publicaties, waarschuwingen of kennisgevingen door de Authority uitgegeven.

Een passagebureau of agent moet minstens zeven dagen voor de aflevering van een passagebiljet aan een tusschendeckspassagier, aan de Authority eene opgave indienen, vermeldende den naam, het tegenwoordig adres en de toekomstige bestemmingsplaats van den persoon, voor wien het biljet bestemd is.

Verder moet bedoeld bureau of bedoelde agent alles doen wat in zijn vermogen is, opdat de aspirant-emigrant kennis neme van alle publicaties van de Authority, die betrekking hebben op de plannen van dien aspirant-emigrant en mag geen passagebiljet afgegeven worden, dat niet is voorzien van een door den aspirant-emigrant geteekende verklaring, dat de bedoelde publicaties ter zijner kennis zijn gebracht.

Daarentegen mag het passagebureau of de agent aan den aspirant-emigrant niet afgeven noch hem bekend maken met eenige andere publicatie of andere schriftelijke inlichtingen op emigratie betrekking hebbend, uitgezonderd de officieele publicaties van eenig Regeeringsdepartement, van de Regeering van eenig deel van het Rijk of eenig Rijksprotectoraat.

Geen persoon, vereeniging of maatschappij onder welken naam ook, mag eenig geschrift publiceeren, werk of propaganda verrichten met het doel om de emigratie te bevorderen of daarmede in verband staande of met het doel aan aspirant-emigranten inlichtingen of hulp te verschaffen, tenzij die persoon, vereeniging, of maatschappij, daartoe te voren toestemming heeft verkregen van de Authority en voldoet aan voorwaarden door de Authority gesteld. Eene zoodanige toestemming kan ten allen tijde worden ingetrokken, indien aan eenige voorwaarde niet is of wordt voldaan.

Door deze wettelijke bepalingen krijgt de Central Emigration Authority het vrijwel in hare macht om de emigratie te regelen naar hare inzichten. Aan vreemde immigratielanden wordt het vrijwel onmogelijk gemaakt om de aspirant-emigranten te bereiden met hunne propagandamiddelen, tenzij na vooraf verkregen toestemming en het zal aan de Authority mogelijk zijn om hen, die plannen mochten koesteren om te emigreeren naar vreemde gebieden, nog ongeveer eene week of langer te doen bewerken, ten einde hen te bewegen hunne plannen te wijzigen.

Ongetwijfeld zullen de aspirant-emigranten door deze wet ook gebaat zijn, omdat door haar vrijwel een einde wordt gemaakt aan de overdreven, misleidende en dikwijls leugenachtige propaganda van belangheb-

¹⁾ Onze taal heeft geen woord voor Rückwanderung; het wil ons voorkomen, dat het in de mededeelingen van de Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing in Handelsberichten van 13 Juni 1918, No. 587, gebruikte woord „rémigration” als zoodanig wel voldoet.

benden, wien het slechts te doen was om de te behalen winsten ten koste der emigranten, wier belangen voor hen ten eenenmale waardeloos waren. Wij vermeen echter, dat dit voor de aspirant-emigranten eene toevallige bate mag worden genoemd, voortgesproten uit het streven naar behoud van arbeidskrachten.

Bespraken wij in het voorgaande in het kort de maatregelen door Duitschland en Engeland genomen, ook in verschillende andere Europeesche en Amerikaanse landen heeft het vraagstuk de aandacht getrokken, in sommige tot voorzieningen geleid.

In *Zwitserland* gaf het aanleiding tot belangrijke uitbreiding van de bevoegdheden van het Auswanderungsamt, waardoor dat nu ook belast is met het toezicht op het aanwerven en den trek van personen naar het buitenland. Daarom moeten de bondsambtenaren alle berichten betreffende het werven en betreffende landverhuizersaangelegenheden ter kennis van dat Amt brengen en moet dit, alle gevallen, waarvan het hoort, onderzoeken, den betrokken persoon inlichtingen en raad geven en zich in verbinding stellen met de plaatselijke autoriteiten en die der kantons om de noodige maatregelen te treffen ter verhinderend van kunstmatige landverhuizing.

In *Oostenrijk-Hongarije* rekest men evenals in Duitschland op de Rückwanderer en gaan stemmen op om op gunstige voorwaarden land beschikbaar te stellen.

Italië zal waarschijnlijk op een overschot aan arbeidskrachten kunnen rekenen; tegenover het oorlogsverlies toch kan gesteld worden de stilstand gedurende eenige jaren van de reusachtige emigratie naar Zuid- en Noord-Amerika en binnen Europa.

Het is niet onmogelijk en gelet op de tegenwoordige verbroedering tusschen Italië en Frankrijk niet onwaarschijnlijk, dat bedoeld overschot aan Italiaansche arbeidskrachten voor een belangrijk deel aan *Frankrijk* zal ten goede komen. De Fransche emigratie voor den oorlog was van geene beteekenis; daarentegen trok Frankrijk al jaren lang vele immigranten, voornamelijk uit Italië, Spanje en *België*.

Laatstgenoemd land zal echter zijne arbeiders na den oorlog zelf hard noodig hebben en er gaan dan ook al stemmen op van Belgische zijde om de noodige maatregelen tot behoud nu reeds voor te bereiden.

In *Zweden*¹⁾ is in het begin van 1918 de voorbereiding ter hand genomen van de ontwerpen van twee wetten in zake arbeidersbescherming. Een daarvan zal regelen bevatten met betrekking tot den arbeidsduur, ook voor volwassen mannelijke arbeiders, de andere betreft de huisindustrie.

Een van de motieven, welke worden aangevoerd om tot een regeling der werktijden te komen (welke in vele gevallen een verkorting zal beduiden en waarschijnlijk een belangrijke vermindering van den nacht arbeid zal meebrengen) is de verwachting, dat door de arbeidsvoorwaarden aantrekkelijker te maken ook de trek naar het buitenland belangrijk zal afnemen.

Het vraagstuk der emigratie en de middelen om die te beperken heeft reeds sinds lang de aandacht der Regeering, die het noodig acht er voor te zorgen, dat de arbeidsvoorwaarden aldaar niet achterstaan bij die in de landen, waarmede Zweden op de wereldmarkt heeft of zal hebben te concurreeren, landen, die de sterkste aantrekkingskracht op zijn arbeiders uitoefenen.

Mag men dus in Europa, als de vrede daar is, eene belangrijke actie verwachten van de meeste staten gericht op het behoud en op de vermeerdering van de arbeidskrachten, in de Noord- en Zuid-Amerikaansche Staten zal men ongetwijfeld alles in het werk stellen om de immigratie te bevorderen. Ook Canada,

Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika zullen het er op toeleegen om behalve Engelsche ook andere nationaliteiten, in het bijzonder die uit Noord-West Europa (vermoedelijk met uitzondering van de Duitschers) tot emigratie naar hun land te bewegen.

Brazilië is reeds noodgedwongen overgegaan tot het bevorderen van de immigratie van Japanners en ook in Argentinië, ja zelfs in de Vereenigde Staten, wendt men den blik naar Japan ter verkrijging van de noodige arbeidskrachten.

Het lijdt geen twijfel of van die zijden zal dadelijk bij het intreden van den vrede ook eene krachtige propaganda uitgaan ter bevordering van de immigratie van Europeanen. Op onze Nederlandsche arbeidskrachten zullen van alle kanten aanslagen worden gepleegd. Moeten wij daarbij maar lijdelijk toezien? Voor dwangmaatregelen om het wegtrekken te voorkomen, voelen wij niets. Het beste, meest afdoende en naar ons voorkomt meest juiste middel tegen het wegtrekken van onze arbeiders zal zijn hen hier te lande een loon, een behandeling en eene bescherming te verzekeren, een zoodanig bestaan, dat zij niet *willen* wegtrekken.

Voorkomen zal echter, naar onze meening, moeten worden, dat zij tot emigratie verleid worden door middel van overdreven, misleidende en leugenachtige voorspiegelingen. De propagandisten voor emigratie en wervers van emigranten, zagen er in de jaren vóór en ook tijdens den oorlog niet tegen op hunne slachtoffers gouden bergen te beloven, zelfs als er in werkelijkheid niet de minste goede kansen voor hen waren en dikwijls uitsluitend met het doel om de bedrogenen ten eigen bate te ontlasten van het kleine sommetje gelds, dat zij bezaten.

Bij de komende concurrentie ter verkrijging van arbeidskrachten zal dat in nog ergere mate en nog op meer ergerlijke wijze geschieden. Daaraan valt, naar ons voorkomt, niet te twijfelen. Het eenige middel daartegen zal zijn eene wettelijke regeling van regeeringstoezicht op de propaganda, bijvoorbeeld om te propageeren, tenzij na voorafgaande beoordeeling en goedkeuring door de Regeering.

De nieuwe Engelsche emigratiewet kan ons in dat opzicht min of meer tot voorbeeld strekken, met dien verstande echter, dat het mij voor Nederland en in het belang der aspirant-emigranten en in dat van den lande beter voorkomt, dat het verstreken van inlichtingen en raad aan hen, die over emigratie denken, niet geschiedt door een regeeringsbureau, maar door eene particuliere vereeniging, zooals de Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing¹⁾, die daartoe van Regeeringszijde steun ontvangt.

Zulks moet ten goede komen aan vorm en inhoud van het advies, dat den aspirant-emigranten wordt verstrekt, terwijl de Regeering daarvoor de verantwoordelijkheid dan niet behoeft te dragen, ook niet ten opzichte van vreemde regeeringen. Van hoeveel belang dit laatste is bleek genoegzaam voor den wereldoorlog in gevallen, waarin de Regeering emigratie naar een bepaald land met het oog op aldaar heerschende toestanden meende te moeten ontraden, waarbij — zelfs bij zeer gegronde aanleiding tot waarschuwing — protest van de zijde van het immigratieland niet achterwege bleef. Het behoeft wel geen betoog, dat dan in een eventueel te benoemen landverhuizersraad als de „Central Emigration Authority” de Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing sterk vertegenwoordigd zou moeten zijn.

De door ons noodig geachte wettelijke voorschriften moeten echter tijdig worden in het leven geroepen, tijdig, dat wil zeggen vóór den afloop van den wereldkrijg.

J. C. C. SANDBERG.

¹⁾ Zie Maandblad van het Centraal Bureau voor de Statistiek, 13de jaargang, afl. 5, d.d. 31 Mei 1918.

¹⁾ Het Informatiebureau der Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing is gevestigd in het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, Bezuidenhoutsche weg No. 30.

**DE VOORUITZICHTEN DER
NEDERLANDSCHE KALI-INDUSTRIE.¹⁾**

De resultaten van den Rijksopsporingsdienst van Delfstoffen betreffende het zoeken naar kali in ons vaderland, zijn niet bijzonder rooskleurig. Wij zijn dus nog steeds er over in twijfel of we in Nederland een kali-industrie kunnen vestigen. Of dit mogelijk zal blijken, hangt in de eerste plaats af van de geologische gesteldheid van onzen bodem, doch bovendien, in niet geringe mate, van verschillende andere omstandigheden, waarop het zijn nut kan hebben hier te wijzen. Ten einde nu een helder beeld te krijgen van alle factoren, die het bestaan van een kali-industrie mogelijk maken, is het noodig den toestand na te gaan van die industrie in Duitschland; het eenige land waar tot nu toe dergelijke industrie gevestigd was.

De Deutsche kali-industrie is ontstaan in den omstreken van Stassfurt. De eerste productie had plaats in 1861 en bedroeg slechts 2.293 ton, doch steeg geleidelijk tot het jaar 1878 tot 770.274 ton. Ofschoon destijds slechts 3 kali-mijnen bestonden, waren de voorwaarden van verkoop zoo ongunstig, dat middelen gezocht moesten worden om hierin verbetering te krijgen, ten gevolge waarvan in 1879 de eerste overeenkomst werd afgesloten tusschen deze mijnen. Deze overeenkomst, het eerste kali-syndicaat, bleef bestaan tot 1909.

De moeilijke toestand, waarin zich de kali-industrie destijds bevond, moet hoofdzakelijk hieraan worden toegeschreven, dat de afzet geheel werd gezocht in de chemische industrie; de productie heeft zich dan ook pas sterk ontwikkeld, toen men in den landbouw het gebruik van kali als meststof krachtig ging invoeren. Zoo was het aantal mijnen in 1888 7, in 1898 12 en in 1901 17.

Tot 1901 hield het aantal produceerende werken vrijwel gelijken tred met den afzet. Van af 1902 werd dit anders en nam het aantal mijnen snel toe. In 1902 waren er namelijk 24 mijnen, in 1904 28 en in 1908 33. Hiermede kon de afzet niet regelmatig toenemen, hij zonk per werk van 205.000 ton in 1901 op 113.000 ton in 1908.

De bovengenoemde sterke vermeerdering van het aantal mijnen was toe te schrijven aan de zeer hoge prijzen, welke door het syndicaat gedictieerd werden, terwijl de organisatie het ontstaan van nieuwe werken niet kon tegengaan.

Hoe grooter het aantal werken, des te meer kans echter op een doodelijke concurrentie, waardoor de zwakste werken waarschijnlijk zouden ten onder gaan en dit zou niet alleen een zeer groot kapitaalverlies met zich brengen, maar bovendien zouden de Deutsche kali-schatten tegen veel te lage prijzen aan het buitenland worden afgezet. Om dit gevaar voor concurrentie nu te bestrijden en bovendien het ontstaan van nieuwe kaliwerken voor de toekomst tegen te gaan, stonden twee wegen open:

1e. het geheel en al overnemen van de industrie door den Staat en

2e. het afkondigen van wetten, die een nieuw syndicaat onder betere voorwaarden deden ontstaan.

De eerste methode werd voor onuitvoerbaar gehouden en men vergenoegde zich met het afkondigen van de Rijkskaliwet in 1909. Deze wet verdeelde de geheele kali-productie over de bestaande werken. Een concurrentie tot meerderen afzet was daardoor uitgesloten. Het voordeel der mijnen was dus nog slechts in den prijs te zoeken. Daardoor bestond hun belang voornamelijk in het vormen van een nieuw syndicaat (hetgeen door de wet niet bepaald noodzakelijk was), met het doel de prijzen zoo hoog mogelijk op te schroeven.

¹⁾ De zakelijke bijzonderheden in dit artikel zijn grotendeels ontleend aan *Technik und Wirtschaft 1912 „Die Kali-industrie und das Reichskaligesetz“* door R. Zimmermann en 1914 *„Die Bedeutung der Kali-industrie“* door Dr. Carl Riemann.

Voor het vaststellen van den prijs was het nieuwe syndicaat evenwel niet vrij, want door de Rijkskaliwet werd een maximumprijs voor het binnenland vastgesteld. Deze maximumprijzen zijn voor het buitenland steeds de minimumprijzen. Ze worden door den Bundesrat elke vijf jaar opnieuw bepaald; prijsverhogingen zijn afhankelijk van de toestemming van den Rijksdag.

Thans is in Duitschland eene beweging gaande om de kaliprijzen wederom te verhoogen. De Rijksregering heeft voor dit doel aan den Rijksdag een uitvoerig rapport over den toestand der kali-industrie gedurende den oorlog voorgelegd.

Hieruit blijkt — zooals aan een bericht ter zake in de *Frkf. Ztg.* van 10 Juli j.l. te ontleenen valt — dat de kali-industrie door den oorlog bijzonder sterk werd getroffen. Doordat de uitvoer over zee ophield, waardoor de verzending naar N.-Amerika, ook toen dit nog niet in oorlog was, niet meer kon plaats vinden en verder aan de met Duitschland in oorlog zijnde landen niet meer verzonden werd, moest de verkoop noodzakelijkerwijze sterk verminderd worden. Dit werd echter eenigszins daardoor weer goed gemaakt, dat de neutrale landen en ook Duitschland door gebrek aan stikstoffen en phosphorus meer kalizouten gingen verbruiken.

Naar de neutralen en de met Duitschland verbonden mogendheden werden de volgende hoeveelheden, uitgedrukt in 100 K.G. K₂O, verzonden:

	1913	1914	1915	1916	1917
Nederland....	436.700	424.200	291.000	571.200	439.200
Zwitserland..	34.700	42.800	25.400	67.400	47.000
Zweden.....	208.400	259.200	249.900	276.900	158.100
Noorwegen..	36.800	49.700	39.600	31.200	67.600
Denemarken..	75.300	75.700	78.500	153.100	67.400
Oostenr.-Hong.	283.000	268.400	230.561	326.600	368.000
België.....	152.300	114.806	108.595	104.000	144.300
Russisch-Polen	—	74.500	12.900	39.700	14.200

Het verbruik in Duitschland zelf steeg gedurende den oorlog zeer sterk, terwijl dit land in 1913 6.046.780 Dz. (100 K.G.) K₂O verbruikte, was het verbruik in 1917 tot 8.736.960 Dz. gestegen.

Dat het verbruik in ons land zijn maximum nog niet bereikt heeft, bewijst wel het cijfer over 1916. De verminderde uitvoer naar Nederland in 1917 moet wel hoofdzakelijk in transportmoeilijkheden gezocht worden, welke zich ook in de volgende oorlogsjaren nog zullen doen gelden¹⁾.

Wij keeren nu terug tot de verdere beschouwing van de bedoelingen, die met de Rijkskaliwet van 1909 voorzaten. Het te sterk toenemen van het aantal kali-mijnen tracht de wet daardoor te verhinderen, dat aan nieuwe werken de eerste vijf jaren slechts een beperkte productie wordt toegewezen. De kali-mijnen kunnen elkaar haar afzet-aandeelen, „quoten“, overdragen. De wet heeft een duur van 15 jaren.

Het ontstaan van nieuwe werken werd dus niet bepaald verboden door de wet; zij kon dat niet, omdat eenige Thüringsche staten en Elzas-Lotharingen, die hunne kali-industrie nog wenschten te ontwikkelen, daartegen waren. Hierdoor heeft de wet evenwel haar hoofddoel gemist. Hoezeer het noodig was het ontstaan van nieuwe werken onmogelijk te maken, blijkt uit het volgende. In 1909 was de volle capaciteit van alle kali-mijnen 32.300.000 ton, terwijl de werkelijke productie slechts 6.900.000 ton bedroeg, dit is dus iets meer dan 1/5. In de laatste periode van het oude syndicaat was het kapitaal in de kali-industrie van 377 miljoen Mark tot 537 miljoen Mark gestegen.

Dat de vijf-jarige termijn, voor welken den nieuwen mijnen slechts een kleine „quote“ werd toegestaan, niet in staat was het ontstaan van nieuwe werken te remmen, vond zijn oorzaak in de hoge prijzen, die voor het kali-zout werden verkregen; de beperkte „quote“ werd gedurende deze vijf-jarige periode aan andere mijnen tegen hoogen prijs afgestaan. In dien

¹⁾ [Men zie de aantekening in zake het afzetcontingent voor kali in 1918 op pag. 453 l. j. — Red.]

tijd werd de mijn technisch zooveel mogelijk volmaakt en later trad zij met hare volle „quote” in het syndicaat.

Hoe sterk men er in Duitschland op los gebouwd heeft, blijkt uit het aantal nieuwe schachten, dat gemaakt werd; in 1912 waren 130 schachten geheel gereed, 132 werden er gebouwd en 20 waren er geprojecteerd. Hier heeft men er dus een duidelijk voorbeeld van hoe het particuliere initiatief, zelfs eenigszins door den Staat geremd, oorzaak kan zijn van de allergrootste kapitaalverspilling.

Voor Nederland is deze omstandigheid van bijzonder belang, omdat het gemakkelijk in te zien is, dat daardoor het oprichten van een kali-mijn buiten Duitschland zeer voordeelig wordt. Voor de Deutsche kali-industrie echter zou het ontstaan van deze mijn bijzonder onaangename gevolgen hebben. De Nederlandsche mijn is namelijk, buiten het syndicaat staande, vrij den kali-prijs naar believen vast te stellen en kan, op een lageren prijs steunende, zich heel gemakkelijk een grooten afzet verzekeren en daardoor bereiken, dat zij tot hare volle capaciteit wordt belast. Hierdoor zal haar productieprijs ver beneden dien van de Deutsche kali-mijnen vallen en zij dus tegenover de Deutsche industrie een bijzonder krachtige en daardoor lastige positie innemen.

Overigens zij nog wat de positie der Deutsche industrie betreft vermeld wat het Handelsblad van 11 Juli nog aangaande het rapport over de kali-industrie mededeelt. Duitschland zou voor zijn kali-industrie in de toekomst op concurrentie met het buitenland moeten rekenen. In Amerika schijnt men n.m. reeds kalizouten te produceeren. Ook zou in Spanje, in Catalonië, door de Solvaywerken met succes naar kalizouten zijn geboord. Met den aanleg van schachten is men reeds begonnen. Men laat er daar begrijpelijkerwijze geen gras over groeien: nauwelijks is de kali aangeboord of men begint zelfs in deze ongunstige tijden schachten te maken.

Het is natuurlijk mogelijk en zelfs waarschijnlijk, dat in Duitschland onder den druk van een dergelijke

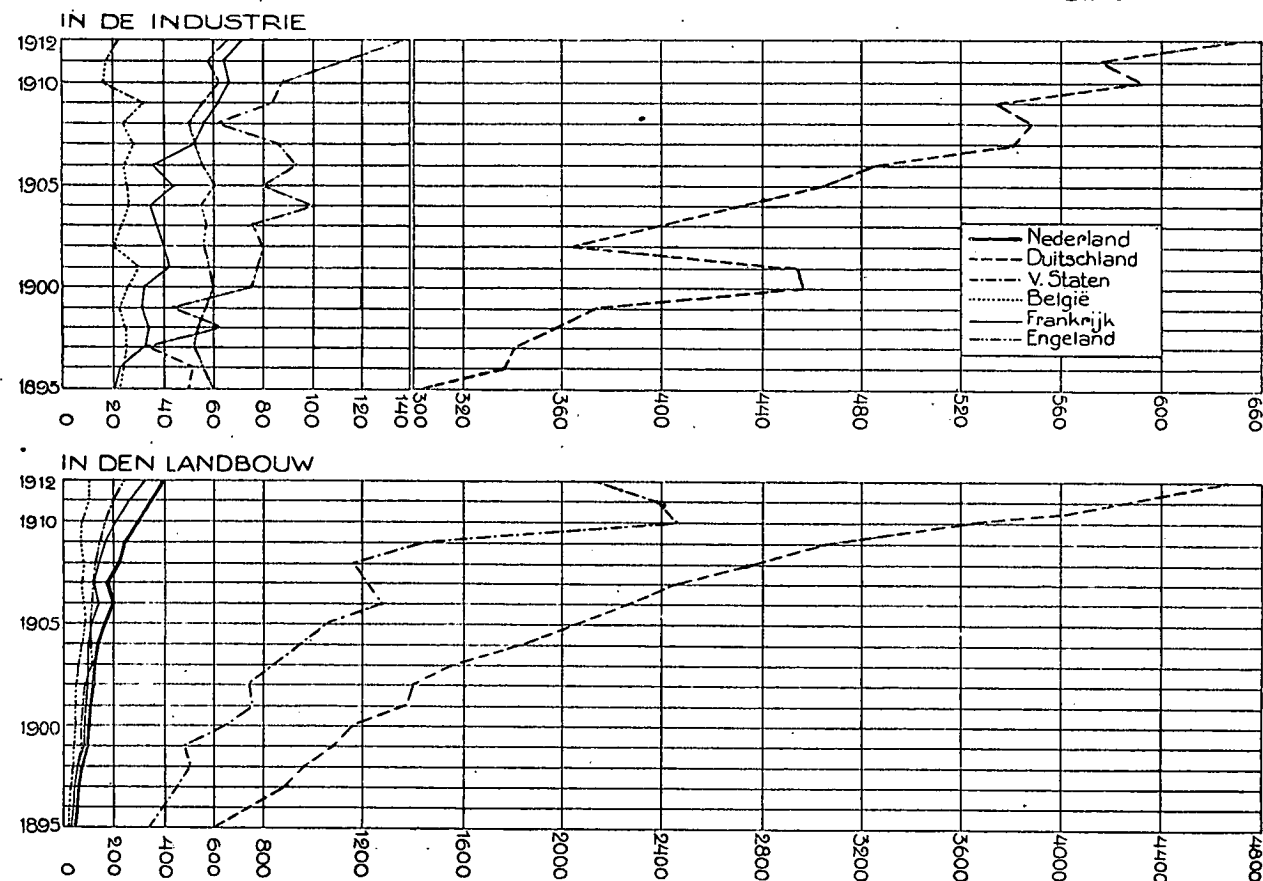
concurrentie, vele Deutsche mijnen zich zullen combineeren, waardoor vele werken geheel zouden stilgezet en andere met de gunstigste arbeidsvoorwaarden zullen blijven bestaan. Evenwel moet men niet vergeten, dat uit de boven aangehaalde cijfers blijkt, dat er van 4 à 5 mijnen slechts één zou moeten werken en dat de werken, welke geheel stilstaan, toch altijd onkosten met zich brengen. Het water moet worden opgepompt om de mijnen droog te houden, want zou de mijn onder water loopen, dan zou dit zelfs gevaar voor de naburige werken met zich kunnen brengen. Gebouwen en machinerieën moeten onderhouden worden en bovendien, al zouden door het combineeren zonder twijfel de productiekosten dalen, de winst van één mijn alweer zou moeten verdeeld worden over het aanlegkapitaal van 4 à 5 mijnen en wanner de hooge kali-prijzen zouden vallen, dan zouden de aandeelhouders zich waarschijnlijk met zeer matige dividenden moeten tevredenstellen. Voor de Deutsche kali-industrie zijn de hooge kali-prijzen dus een levensvoorwaarde. Zij heeft een zoo groot belang bij de hooge kali-prijzen, dat zij deze slechts in den uitersten nood zal laten vallen.

Het hiervoren genoemde rapport der Rijksregering verschaft reeds mededeelingen, welke van een zoodanigen gang van zaken blijk geven. Men leest daar, dat in Duitschland reeds sedert den tijd vóór den oorlog eene beweging gaande is, het bedrijf van het groot aantal kalimijnen, dat zelfs gedurende den oorlog van 191 tot op 209 vermeerderde, te concentreren. Hierdoor werd bereikt, dat van deze 209 kalimijnen er plm. 100 werden stilgezet.

Uit dit getal 209 blijkt evenwel ten eerste hoe gunstig de toestand der Nederlandsche kali-industrie zou zijn. Nemen we n.m. aan, dat voor Nederland een afzet aan kalizout tegenover Duitschland evenredig met het bevolkingscijfer bereikbaar is, dan zouden we ongeveer voor Nederland een afzet van 20 Deutsche kalimijnen kunnen verkrijgen.

Een tweede omstandigheid, die voor de oprichting van een Nederlandsche kali-mijn pleit, is de hogere

KALIVERBRUIK IN EENHEDEN VAN HONDERD TON.

prijs, dien het Deutsche kali-syndicaat voor het buitenland dicteert tegenover Deutschland. Een kali-mijn in Nederland zou, op dien hooger en kali-prijs steunend, natuurlijk heel gemakkelijk groote winsten kunnen behalen, ofwel zij maakt aan die ongunstige positie voor den Nederlandschen landbouw een einde, wat natuurlijk een groot voordeel voor ons land met zich brengt.

De ongezonde toestand, waarin de Deutsche kali-industrie door het veel te groote daarin belegde kapitaal zich bevindt, gepaard aan de omstandigheid, dat het buitenland aan die industrie hogere prijzen moet betalen, geeft aan onze eventueele Nederlandsche kali-industrie zulk een voorsprong, dat wij aan de gesteldheid van onze kali-laag niet zulke hooge eischen behoeven te stellen, als dit in Deutschland het geval is. Een laag, die om hare gesteldheid bij onze Oostelijke naburen als twijfelachtig wordt beschouwd, zal bij ons zonder bedenken voor ontginning in aanmerking komen.

Hier zij bovendien nog gewezen op het zeer groote belang, dat Nederland bij een eigen kali-mijn heeft. Bij ons wordt in den landbouw zooveel kali verbruikt, dat wij, wat de consumptie betreft, van alle landen de derde plaats in de wereld innemen. Per K.M.² nemen we zelfs de eerste plaats in en per hoofd der bevolking worden we slechts nog door Deutschland overtroffen, hetwelk hiervoor boven ons natuurlijk zeer groote voordeelen heeft.

In de industrie daarentegen wordt bij ons tot nu toe de kali in het geheel niet verwerkt; een eigen mijn zou hierin waarschijnlijk verandering brengen.

Een en ander wordt toegelicht in vorenstaande grafische voorstellingen, ontleend aan „Technik und Wirtschaft.”

Zooals we zien, was het verbruik in Nederland van reine kali in 1912 40.000 ton. Verondersteld, dat het ruwe product plm. 10 pCt. kali bevat, dan ziet dit voor ons eigen land op een verbruik van 400.000 ton. Daarbij moet men niet vergeten, dat de lijn, die ons verbruik grafisch voorstelt, in 1912 stijgende was, zoodat we, voorloopig tenminste, een toename kunnen verwachten.

Voegen we hierbij dat, zooals gezegd, ook de industrie waarschijnlijk een flinke afneemster zou worden (België verbruikte hiervoor in 1912 ruim 20.000 ton ruwe kali), dat ook onze koloniën haar deel in den afzet hebben en dat we op de volle belasting van onze eventueele mijn steunende, ook ons aandeel in den uitvoer krijgen, dan kunnen we met voldoening constateeren, dat, in tegenstelling met het steenzout¹⁾ de vooruitzichten voor een eventueele kali-mijn in Nederland zeer gunstig zijn en een voldoende afzet voor een flinke mijn, tot haar volle capaciteit belast, met vrij groote zekerheid is te verwachten. Wanneer zich dus slechts de geringste kans voordoet, een kali-mijn op te richten, moeten we deze in geen geval ongebruikt voorbij laten gaan.

Er komt nu nog bij, dat in het concessieveld van Winterswijk, wat voor kali-industrie in aanmerking komt, kolen zijn aangetoond op ontginbare diepte; de schachten, die voor de kolenmijn toch noodzakelijk zijn, kunnen gedurende vele jaren na hare ingebruikstelling niet op hare volle capaciteit belast worden, omdat de ontginning der kolenvelden dan nog niet zoover voortgeschreden is. Gedurende dien tijd nu kunnen deze schachten dienst doen om de zoutlaag grondig te onderzoeken door middel van horizontale galerijen, aan welke een zoodanig profiel kan worden gegeven, dat de opbrengst van het gewonnen zout de uitwerkingskosten minstens dekt.

Op die manier worden de kosten van een onderzoek tot een minimum gereduceerd. Na al hetgeen hier gezegd is, kan op een dergelijk onderzoek niet sterk genoeg aangedrongen worden en het moet dan ook slechts dan worden opgegeven, wanneer we met volle

zekerheid kunnen zeggen, dat er geen ontginbare hoeveelheden kali-zout in het concessie-terrein aanwezig zijn. Daarvan zijn we op het oogenblik nog zeer ver verwijderd. Dit blijkt uit de resultaten van de boringen in dit terrein bij Vrede, Plantengaarde en Ratum.

De diepboring bij Vrede, even over de grens, schijnt hoofdzakelijk ondernomen te zijn met het oog op de kool; men heeft tenminste de voorzorgen niet genomen, die noodig zijn om de doorsneden zoutlagen juist naar haar kali-gehalte te kunnen schatten. Dit is bij de groote zorg, welke de Duitschers gewoonlijk bij dergelijke zaken aan den dag leggen, eenigszins bevreemdend. Het is evenwel niet uitgesloten, dat zij zich op het voor hen te rechtvaardigen standpunt hebben geplaatst, dat het niet op hun weg ligt, geld en arbeid aan onderzoekingen te besteden, die hoofdzakelijk de Nederlandsche industrie zouden ten goede komen en zeer nadeelige gevolgen voor hen zelf zouden kunnen hebben.

De boring bij Plantengaarde kwam ongelukkigerwijze juist in een storing terecht, zoodat zij geen juist beeld van de zoutlaag geeft. De doorboorde zoutmassa bevatte kali-zouten (Jaarverslag van de Rijksopsporing van Delfstoffen, 1909, bladz. 75), van ontginbaar gehalte.

De boring te Ratum werd in ongestoord terrein uitgevoerd, zij heeft dus voor ons de meeste waarde.²⁾ De conclusie, waartoe prof. dr. H. E. Boeke te Halle a. S. na onderzoek der boorkernen komt, is de volgende:

„Het Zechsteen der diepboring Ratum bestaat hoofdzakelijk uit horizontaal liggend anhydriet en jonger steenzout, het laatste over een dikte van ca. 150 Meter, meest in groote reinheid. Dit steenzout bevat over een bereik van 12 Meter bij 980 Meter diepte banken en snoeren kali-zout, die uit hardzout van ongeveer normale gesteldheid (ca. 10 pCt. kalium) bestaan. Deze snoeren maken tusschen de diepte 975 en 980 Meter ongeveer de helft van het geheele, overigens uit steenzout bestaande, gesteente uit. Tusschen de diepte 980 en 987 overweegt het kali-vrije steenzout aanmerkelijk. De overige gedeelten van het steenzoutprofiel bevatten slechts plaatselijk eenige sulfatische kali-zout-insluitels en wel in het bijzonder van Polykaliet.”²⁾

Het blijkt dus, dat de door prof. Boeke onderzochte zoutkern tusschen 975 en 980 Meter diepte afwisselend bestaat uit 1 Meter zuiver steenzout en 1 Meter normaal hardzout. Hij besluit hieruit, dat dit normale hardzout in „banken en snoeren” voorkomt. Hierdoor is dus een onregelmatig voorkomen bedoeld, dat wat verderop geheel kan verdwijnen. Nu is deze ongunstige conclusie volgens mijne bescheiden meening niet met zekerheid uit één boring te trekken. Het kan zeer wel zijn, dat we hier niet met banken en snoeren, doch met doorgaande lagen te doen hebben, die zich over een groote uitgestrektheid in de steenzoutlaag voortzetten. Is dit het geval, dan zijn er uitwerkingsmethoden, die het mogelijk maken, dit steenzout en hardzout afzonderlijk te winnen en gezien de gunstige conditie, waaronder een Nederlandsche kali-mijn tegenover een Deutsche zou werken, zouden we hier dus al direct de voorwaarden vervuld vinden voor een zeer voordeelig bedrijf.

Mocht evenwel de veronderstelling van prof. Boeke juist blijken te zijn, dan is nog de uitspraak over het voorkomen bij Winterswijk, in het verslag der Rijksopsporing van Delfstoffen over 1913, op bladz. 26 gedaan: „De hoop op kali-zouten moeten wij dus opgeven” m.i. niet gemotiveerd. Zoo goed toch als deze snoeren en banken over eenigen afstand geheel kunnen verdwijnen, zoo goed is ook de mogelijkheid aanwezig, dat ze elders veel dikker en rijker weer voor den dag komen.

Gezien dan ook het groote belang, dat Nederland bij

¹⁾ Zie het artikel pag. 518 l. j.

²⁾ [Vergelijk pag. 711, jaarg. 1917. — Red.]

²⁾ Jaarverslag Rijksopsporing van Delfstoffen 1913, blz. 35.

een eigen kali-mijn heeft en de sterke positie, die deze op de wereldmarkt zal innemen, mag deze uitspraak voor ons geen oorzaak zijn het kali-zout-voorkomen bij Winterswijk zonder meer te laten liggen, integendeel mogen we niet verzuimen, hier zoo spoedig en krachtig mogelijk de handen aan den ploeg te slaan. Het voorbeeld door Spanje gegeven, waarvan hierboven sprake was, moge ons daarbij eene aansporing zijn.

Ir. J. W. SCHERRER.

Heerlen, 16 Juli 1918.

DE STRIJD OM HET ZWITSERSCHE ACHTERLAND.

In het vorig nummer schetsten wij, hoe de oorlog in Frankrijk nieuw leven gegeven heeft aan den wensch de Rhône tot een toegang van Zwitserland te maken, die naast den Rijn een rol zal kunnen spelen en wij gaven aan, welke werken daartoe zijn te verrichten ¹⁾. Thans willen wij de vraag onder de oogen zien, in hoever daarmede kans op economisch succes is geboden.

Bekend mag worden verondersteld, dat, naar de waarde gerekend, de Zwitsersche invoer voor $\frac{1}{3}$ uit grondstoffen, $\frac{1}{2}$ uit levensmiddelen en $\frac{1}{6}$ uit fabrikaten, de uitvoer daarentegen voor $\frac{1}{4}$ uit fabrikaten bestaat. Waar reeds de waarde van den invoer die van den uitvoer belangrijk overtreft en fabrikaten in verhouding tot gelijkwaardige zendingen grondstoffen, of zelfs levensmiddelen zeer gering van omvang plegen te zijn, kan het geen verwondering wekken, dat de goederentreinen, die Zwitserland vol binnenkomen, bijna steeds leeg terugkeeren.

Voor de scheepvaart zal de verhouding van in- en uitvoer nog iets ongunstiger zijn dan voor de spoorwegen, aangezien fabrikaten slechts bij uitzondering van den waterweg gebruik zullen maken. Op een eenigszins belangrijke terugvracht valt dan ook, voorloopig althans, niet te rekenen. We beperken ons daarom in onze beschouwing tot den invoer en wel tot dien van grondstoffen en levensmiddelen, waarbij we den toestand in de laatste jaren vóór den oorlog als grondslag nemen.

Scherp dienen we hierbij te onderscheiden tusschen den invoer uit de vier aangrenzende staten en dien uit andere landen. De eerste toch vindt in hoofdzaak zijn richting door de natuur der dingen voorgeschreven; hoezeer men ook de verkeerswegen tusschen Frankrijk en Zwitserland moge verbeteren, de invoer uit Duitschland zal daarvan nooit gebruik maken. De doorvoer naar Zwitserland daarentegen, in 't bijzonder waar het zendingen van overzeesche herkomst geldt, zal in vele gevallen zowel den noordelijken als den zuidelijken weg kunnen kiezen.

Jammer is het, dat de Zwitsersche statistiek ons niet, de nauwkeurige gegevens verstrekt, die wij hier gaarne zouden gebruiken. Zij stelt ons echter in staat tot schattingen, die, hoewel natuurlijk zeer globaal toch een voldoende graad van zekerheid bezitten, om als grondslag te kunnen dienen voor een algemeen overzicht. De warengroepen levend vee en alcoholische dranken, die niet naar 't gewicht, maar respectievelijk per stuk en per H.L. genoteerd worden, moeten we hier verwaarloozen. Ze zijn echter niet al te omvangrijk en komen waarschijnlijk slechts in geringe mate voor watervervoer in aanmerking.

In 1912 bedroeg de totale, naar 't gewicht genoteerde invoer 7,7 miljoen ton. Hiervan waren 5,7 miljoen ton grondstoffen, 1,4 levensmiddelen en 0,6 fabrikaten. We mogen rekenen, dat uit de vier aangrenzende staten afkomstig waren 5,1 miljoen ton grondstoffen en 0,5 miljoen ton levensmiddelen, terwijl voor alle andere landen samen deze posten 0,6 en 0,9 miljoen ton bedroegen. Al dadelijk merken we op, dat de invoer uit de vier aangrenzende staten, die dus geen concurrentieobject voor de beide waterwegen vormen kan, verreweg de belangrijkste was.

¹⁾ Men zie het kaartje aldaar.

Bij de 0,6 miljoen ton grondstoffen uit de „andere landen” waren 0,4 miljoen ton steenkool en ijzer uit Nederland, België, Luxemburg en Groot-Britannië, die in geen geval ooit den zuidelijken weg zullen kiezen. De 0,9 miljoen ton levensmiddelen bestonden vrijwel geheel uit graan. In hoofdzaak kwam dit uit Zuid-Rusland en Roemenië. Tenzij hooge kanaaltarieven, lang oponthoud aan de sluisen, of gebrekkige havenoutillage te Marseille het voordeel van de kortere reis mochten opheffen, is dit verkeer, na bevaarbaarmaking van de Rhône, voor Antwerpen en Rotterdam verloren. Een kleiner gedeelte graan, uit Canada, de Vereenigde Staten en Argentinië afkomstig, zal zoowel den noordelijken als den zuidelijken weg kunnen kiezen. Stellen we het vervoer van over zee aangebrachte goederen, dat naar den maatstaf van 1912 aan een bevaarbare Rhône ten deel zou zijn gevallen, op 1 miljoen ton, dan is dit zeer ruim gerekend, daar hierbij is aangenomen, dat alle massavervoer van de spoorwegen aan de scheepvaart zou overgaan en dat Rotterdam er niet in zou slagen Marseille een deel er van te onthouden.

Het vervoer uit de vier aangrenzende landen was in 1912 als volgt verdeeld: Duitschland 3,9 miljoen ton (steenkool 2,5, bouwmetaal 0,4, ijzer 0,3, hout 0,2, levensmiddelen 0,2); Frankrijk 1 miljoen ton (steenkool 0,4, bouwmetaal 0,3, levensmiddelen 0,1); Oostenrijk-Hongarije 0,5 miljoen ton (bouwmetaal 0,1, levensmiddelen 0,1); Italië 0,2 miljoen ton.

Voor dit vervoer mogen we zeer zeker niet aannemen, dat het bijna geheel aan den waterweg ten deel zou vallen. Niet slechts de aard der goederen, zooals bij overzeeschen aanvoer, maar vooral ook de ligging der plaats van herkomst ten opzichte van de rivieren zal hier bepalen, of de verzending geheel per spoor, dan wel gedeeltelijk ook per schip zal plaats hebben. Welk gedeelte van den Franschen en Duitschen invoer den rivierweg kiezen zal, valt dan ook moeilijk nauwkeurig te schatten; zooveel is echter duidelijk, dat de Rijn verreweg in het voordeel is. Niet slechts is de Duitsche invoer viermaal zoo groot als de Fransche, maar tevens bestaat hij voornamelijk uit de meest massale goederen, die in de eerste plaats voor watervervoer in aanmerking komen en geproduceerd worden (steenkool) in gebieden, die ten opzichte van den waterweg zeer gunstig gelegen zijn. Naar den maatstaf van 1912 zou dan ook op den Rijn het vervoer zeker 2 à 3 maal zoo groot zijn als op de Rhône; het eerste zou in hoofdzaak uit steenkool, het laatste voornamelijk uit granen bestaan.

Moeten we echter aannemen, dat de verhouding van Zwitserland's invoer uit Duitschland en Frankrijk, na bevaarbaarmaking van de rivieren, dezelfde zal blijven als zij vóór den oorlog was? Dit is zeer onwaarschijnlijk. Voor steenkool betaalt men op lange afstanden vaak vrachten, die ver boven den productieprijs uitgaan. Weinig andere handelsartikelen kunnen dan ook van vrachtverlaging zooveel profiteeren voor uitbreiding van hun afzet. Tevens is de vraag naar steenkool voor bijna onbeperkte uitbreiding vatbaar, wanneer de prijzen dalen.

Met granen is dat niet het geval. Deze vormen een eerste levensbehoefte; zolang de prijs niet exorbitant hoog is, koopt men daarvan zooveel men noodig heeft; een prijsdaling wordt dankbaar aanvaard, maar is geen aanleiding om meer te koopen dan men behoeft. Bovendien heeft voor granen, tengevolge van hun hooger prijs, een gelijke vrachtverlaging veel geringer betekenis dan voor steenkool. Een zekere toeneming van de vraag zal natuurlijk ook hier te constateeren zijn (voor industriele doeleinden bijvoorbeeld), maar toch geenszins in die mate als bij steenkool het geval is. Voor het verkeer op den Rijn kunnen wij dientengevolge niet slechts een grooter aanvankelijken omvang, maar tevens een veel sneller tempo van ontwikkeling verwachten dan voor dat op de Rhône.

Terecht vreest de Times ¹⁾, dat verbetering van het Rijnverkeer voor de handelsbetrekkingen tusschen Duitschland en Zwitserland een aanzienlijke uitbreiding zou beteekenen. Een bevaarbare Rhône zou voor Frankrijk hetzelfde doen, al is het lang niet in zoo sterke mate. Hoe men echter den handel tusschen Duitschland en Zwitserland door de Rhône-scheepvaart zou willen tegenwerken, is ons niet duidelijk. Het Deutsche overwicht berustte vóór den oorlog niet op lage vrachten, maar op het eenvoudige feit, dat Duitschland de eenige buurstaat was, die van de gewenschte artikelen een overschot beschikbaar had. Daaraan kan geen nieuwe verkeersweg iets veranderen. Frankrijk zal, bij gebrek aan zulk een overschot, slechts in zeer geringe mate met Duitschland kunnen concurreeren. In tegenstelling met den Rijn, waar het vervoer van Duitschlands eigen producten verreweg de hoofdzaak zal zijn, moet de Rhône het zeker voor minstens de helft hebben van overzeeschen invoer; haar concurrentie zal daarom ook meer gevoeld worden in Antwerpen, Rotterdam en Genua en voor wat Frankrijk zelf betreft, le Havre en Bordeaux, dan in Duitschland. Wie haar bevaarbaarmaking beschouwen als een economisch strijdmiddel tegen de Duitschers geven zich, naar wij vreezen, inderdaad over aan de „désastreuses illusions” van den heer Martel ¹⁾.

Bijkomstige omstandigheden, die we echter niet uit het oog dienen te verliezen, zijn de groote voorsprong van de Rijnvaart, die al aan den gang is sinds enkele jaren en het feit, dat de Zwitserse industrie grootendeels in het Noorden en Noordoosten gevestigd is, daarentegen in de Zuidwestelijke kantons (in het Rhônegebied dus) vrijwel geheel ontbreekt.

Of het intusschen Duitschland niet aangenamer zou zijn, wanneer de Rhône maar bleef zooals zij is? Hoe eenzijdiger het verkeerswezen van Zwitserland zich ontwikkelt in de richting van den Rijn, hoe meer kans voor Duitschland om bij voorkomende gelegenheden een zachten drang uit te oefenen op de politiek van zijn kleinen buurman. Geen wonder, dat vele patriotten in Zwitserland van den strijd tusschen Rijn- en Rhôneplannen niet weten willen, maar de uitvoering van beide tegelijk verlangen. Dit is inderdaad het ware belang van de republiek. Een handige politiek zal haar in staat kunnen stellen van de stemming, die bij de geallieerden heerscht, gebruik te maken om, met zoo gering mogelijke offers harerzijds, het Rhôneplan uitgevoerd te krijgen. Hoever men in Frankrijk bereid is te gaan om de Zwitsers te winnen, blijkt wel uit het voorstel, dat reeds in allen ernst in de pers is gedaan, om Zwitserland aan de Rhônemond, aan den Etang de Berre, een eigen zeehaven met soevereine rechten te geven.

In tijden van gevaar kan het uiterst nuttig zijn, als het huis, dat men bewoont, een achterdeur heeft — wat niet wegneemt, dat men in normale omstandigheden door de voordeur pleegt in en uit te gaan. Een bevaarbare Rhône zou voor Zwitserland een uitstekende achterdeur zijn en het verkrijgen er van mag dan ook voor de republiek als een belang van de eerste orde worden beschouwd. Het normale massa-vervoer zal echter grootendeels den Rijnweg kiezen en om deze reden is de zeer kostbare kanalisatie van de Boven-Rhône voor Frankrijk een geldbelegging van twijfelachtige waarde. Voor Duitschland is zij nadeeliger op politiek dan op economisch terrein; voor de Nederlandsche havens aan de Rijnmond, daarentegen vormt zij in zekere mate een bedreiging, die wel niet terstond van vitale beteekenis is, maar waarmee men toch goed zal doen behoorlijk rekening te houden.

P. SERTON.

HET DUITSCHE LEVENSVERZEKERING-BEDRIJF EN DE OORLOG.

Hoe zwaarder de tijden op het menschedom drukken, hoe meer optimisme noodig en nuttig is om den moed.

¹⁾ Zie het artikel in het vorig nummer.

er in te houden. Zulk een te waardeeren optimist is ook de heer E. Mittelmüller, die in het 4de heft van de „Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik” van dit jaar aan het woord is met een referaat over het private Deutsche levensverzekeringbedrijf en den oorlog.

Nu is inderdaad optimisme hier geenszins misplaatst. Dit feit, na vier jaar oorlog, is op zich zelf reeds merkwaardig genoeg om aan de beschouwingen van den heer Mittelmüller eenige aandacht te wijden.

Dat het levensverzekeringbedrijf in oorlogstijd geen dagen van „Hochkonjunktur” medemaakt, is zelfs voor iemand, die het bedrijf maar oppervlakkig kent, duidelijk. Ook de „Kriegerische Auseinandersetzungen van '64, '66 en '70 deden niet anders verwachten, hoewel in die dagen de invloed lang niet zoo groot was op het nog in zijn kinderschoenen staande bedrijf. De cholera na '66 en de pokken na '70 waren nog van veel meer invloed, dan de eigenlijke oorlogstoestand zelf: de oorlogen waren te kort om het economische leven tot in zijn grondvesten aan te tasten. Daarom ook heeft men aan de ervaringen van die jaren thans weinig houvast gehad. Men staat aan alle kanten voor nieuwe en onbekende problemen.

In elk onderdeel van het bedrijf doet de oorlog zijn nadeeligen invloed voelen. Nieuwe productie wordt niet meer voldoende gemaakt, zoodat het totaal verzekerd bedrag van 16.205 millioenen in 1913 terugliep tot 15.759 millioenen in 1916. Aan dezen achteruitgang hebben vooral de gesneuvelde schuld. Het totaal door overlijden vervallen bedrag, in 1913 155 millioenen, klimt in 1914 tot 240 millioenen, in 1915 tot 289 millioenen, om in 1916 weer tot 236 millioenen te dalen. Hier heeft men tevens een beeld van de enorme directe oorlogslasten, waarbij men evenwel in het oog moet houden, dat enkele instellingen de oorlogsschaden niet ten volle uitkeeren. Lerzaam zijn deze cijfers ook voor ons land, als aanstonds de dekking van het oorlogrisico hier wederom aan de orde komt.

Niettegenstaande deze verhoogde uitkeeringen, is de liquiditeit der Deutsche instellingen geen moment in gevaar geweest, zooals men, ook in vakkringen, in 1914 algemeen vreesde. De beleggingen waren toch overwegend in hypotheeken gezocht, waarvan aflossingen en ook de rente verpaid binnenkwamen. Had de oorlog meer op Duitsch gebied gewoed, dan had men wellicht een heel ander beeld gezien en had men de gemeenschappelijk in het leven geroepen centrale Bank, die het noodige crediet zou verleenen, met als onderpand feitelijk alle mogelijke beleggings-eigendommen, niet in dit jaar kunnen liquideeren.

In verband hiermee is volgend overzichtstaatje van de beleggingen der Deutsche instellingen buitengewoon leerzaam.

Beleggingen: (Duitschland)	in millioenen Mk.				in % totaal			
	1913	1914	1915	1916	1913	1914	1915	1916
Hypotheeken..	4718	4867	4894	4914	77.9	75.4	72.3	69.8
Bel. op polis	448	485	528	537	7.4	7.5	7.8	7.6
Komm.sch.br.	258	297	321	401	4.3	4.6	4.8	5.7
Effecten	187	322	505	651	3.1	5.0	7.5	9.3
Vaste goed.n	104	111	114	116	1.7	1.7	1.7	1.6
Overige	341	370	402	417	5.6	5.8	5.9	6.0
Totaal..	6066	6452	6764	7036	100	100	100	100

In de eerste plaats blijkt hier het enorme overwicht van hypotheecaire beleggingen boven alle anderen. In de tweede plaats valt op, hoe in den oorlog de effectenportefeuille gestegen is. De gezamenlijke instellingen hebben dan ook op de eerste 7 oorlogsleeningen voor ruim een milliard voor eigen rekening ingeschreven. Dat niettemin de rubriek effecten met nog geen ½ milliard is toegenomen, wijst er op, dat men weer heel wat gespuid heeft. Zoo heel aantrekkelijk vindt men dus deze leeningen toch niet, zooals Je heer Mittelmüller ons wil doen gelooven, omdat het rentetype zoo goed is.

Belangwekkend is het hier de Nederlandsche beleggingspolitiek tegenover te stellen. Wil men niet de

verslagen van alle instellingen stuk voor stuk raadplegen, wat een zeer tijdroovend werk is, dan heeft men het gemakkelijkst bijeen de cijfers van de 26 (vanaf 1916 25) grootste instellingen hier te lande, die te zamen de Vereeniging voor Levensverzekering vormen. Deze cijfers geef ik hieronder; de ongeveer 80 niet opgenomen instellingen zullen dit beeld niet veel kunnen wijzigen, omdat dit overwegend kleine instellingen zijn. Daar echter de geraadpleegde bron op opgaven van de instellingen zelf berust, kan men voor absolute homogeniteit niet altijd instaan. Ook bleek mij, dat er een enkele onnauwkeurigheid van beteekenis in de cijfers school, die ik naar beste weten corrigeerde. Toch zijn deze cijfers voor ons doel wel voldoende.

Beleggingen: (Nederland)	in miljoenen gld.				in % totaal			
	1913	'14	'15	'16	1913	1914	1915	1916
Hypotheeken	94	96	96	95	36.0	35.6	34.3	32.1
Bel. op polis	19	21	22	21	7.2	7.8	7.8	7.1
Eff. incl. prol. ..	114	115	120	129	43.6	42.6	43.2	43.4
Vaste goederen ..	26	27	27	29	9.9	10.0	9.5	9.8
Rest (incl. bank, bijkant., kassa)	9	11	14	23	3.3	4.0	5.2	7.6
Totaal..	262	270	279	297	100	100	100	100

Het zou mij te ver voeren op deze cijfers diep in te gaan, zij spreken trouwens voor zich zelf. De voorkeur voor hypothecaire belegging is bij de Nederlandsche instellingen lang niet zoo geprononceerd. Bij vergelijking der cijfers moet men evenwel bedenken, dat onder de effecten gemiddeld een 20 miljoen voorkomt in den vorm van pandbrieven, die bij de Duitsche instelling niet of weinig voorkomen.

Het geringe effectenbezit der Duitschers heeft in deze jaren evenwel het sprekende voordeel gehad, dat koersverlies de bedrijfsresultaten niet noemenswaard beïnvloedde. De overschotten in 1913, 177 miljoen groot, bedroegen, na een kleine inzinking in '14 en '15, in 1916 wederom 172 miljoen. De verminderde productie en de daardoor veroorzaakte besparing in afsluitkosten heeft hier ongetwijfeld toe medegewerkt. Verder is de klimmende rentevoet een winstbron van beteekenis geworden.

Gezien deze bedrijfsresultaten is dus eenig optimisme omtrent de toekomst van de Duitsche levensverzekering niet misplaatst, ook al zijn er nog donkere wolken, die de overschotten in de toekomst dreigen aan te tasten. Het vermeerderende effectenbezit doet de mogelijkheid van koersverliezen van grooter afmeting ontstaan. De in het algemeen betrachte vrijgevigheid bij het regelen van de oorlogsschaden kan nog tot aanzienlijke offers voeren. Ten slotte is er nog een derde reden, die de toekomstresultaten bedreigt: uit aandrang van uit den Rijksdag heeft de Bundesrat bepaald, dat alle levens- en ziekteverzekeringen, die tengevolge van den oorlog geroyeerd werden wegens non-betaling der premie, ongeacht den gezondheidstoestand van den verzekerde, hersteld moeten worden. De verzekerde stock zal hierdoor zeker niet beter worden.

Toch waren reeds te voren talrijke instellingen uit zichzelf tot dezen maatregel overgegaan, in de overtuiging, dat de bedrijfsresultaten zulks volkomen wettigden. Ziet men nu de geweldige winstcijfers, dan is hiertegen, oppervlakkig beschouwd, ook geen bezwaar. Maar men vergete niet: het Duitsche bedrijf laat opzettelijk heel hoge premiën betalen, met de voorop gezette bedoeling deze in den vorm van heel hoge winstaandeelen terug te betalen. Bij het afsluiten van verzekeringen werden deze hoge winsten als iets vanzelfsprekends opgevat en werd vertrouwen in de continuïteit daarvan vooropgesteld. Een aanzienlijke vermindering in die winsten zou dus het publiek zeer onaangenaam treffen en men zou ongetwijfeld moeite hebben om het geschokte vertrouwen te herwinnen.

Door het toestaan van zoovele vrijgevigheden speelt men, vooral in verband met een nog, niet te hopen, langen duur van den oorlog, een hoog spel. Voegt men

daarbij, dat nu ook al stemmen opgaan, die de hulp van de levensverzekering willen inroepen voor het verlenen van tweede hypotheek na den oorlog, voor volkswoningbouw en andere sociale plannen, dan komt bij alle optimisme eenige terughoudendheid toch wel te pas. Bovendien vormen de hoge winsten, al zijn het dan ook, zooals gezegd, opzettelijk geforceerde winsten, een prachtig belastingsobject, dat men vrij zeker niet vrij zal laten.

In vergelijking met het Nederlandsche bedrijf, dat die hoge geforceerde winsten niet kent, maar op minimum zonder-winstpremie werkt, en dat dus in geval van oorlog niet zoo vrijgevig had kunnen en mogen zijn, schijnt het voordeel aan Duitsche zijde. Ik zeg met opzet: *schijnt*, want elke vrijgevigheid kost geld, en maakt de netto kosten eener verzekering duurder; wie meer betaalt kan ook meer krijgen. Toch is het Duitsche streven de polis in alle omstandigheden „onaantastbaar” te doen zijn, zeer toe te juichen. Veel wijst er echter op, dat de Duitsche levensverzekering duurder zal worden, en als in dat geval het Nederlandsche bedrijf tracht zijn voorsprong te bewaren, is dat èn in het belang van den directen concurrentiestrijd, èn van belang op de internationale levensverzekeringmarkt.

Er is echter één ding, waarin het Duitsche bedrijf zich zonder beperking mag verheugen, en dat is, dat de in 1910 tot 1912 op den voorgrond geschoven plannen het levensverzekeringbedrijf te verplichten een zeker percentage van zijn bezit in Duitsche staatspapieren te beleggen, ten einde den koers op peil te houden, niet zijn doorgevoerd. Men becijfere slechts de koersverliezen die dan geleden zouden zijn! Een bewijs te meer, dat het levensverzekeringbedrijf alleen kan bloeien bij een strikt commercieel beheer, en dat alle nevenbedoelingen, hoe mooi die ook schijnen, er verre van moeten blijven, wil men niet de resultaten ernstig beïnvloeden.

Dr. A. O. HOLWERDA.

AANTEKENINGEN.

Tarieven in de beurtvaart. — De Staatscourant van 24 Juli j.l. bevat een lijst van maximum vrachten voor vervoer per beurtboot in centen gerekend per 100 K.G. bij zendingen beneden 5000 K.G., door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel vastgesteld. De vrachten op een aantal trajecten, die in zekere mate ook inzicht geven in verkeersomstandigheden, laten wij hier volgen:

Traject.	Boonen en Erwtten.	Geperste blin-lompen.	Leder.	Meel.	Melk p. 100 L.	Rijst.	Suiker.
Amsterdam—Almelo	75	140	100	75	—	75	60
Amsterdam—Arnhem ..	50	65	65	50	60	50	60
Amsterdam—Breda	85	100	125	75	—	85	85
Amsterdam—Groningen per goederendienst ..	60	100	80	50	100	60	60
Amsterdam—Groningen via de Lemmer en verder per Ned. Tramweg Mij.	80	100	100	70	100	80	80
Amsterdam—Leeuwarden.	60	60	100	30	—	60	50
Amsterdam—Maastricht..	125	150	150	125	—	125	125
Amsterdam—Meppel ...	60	60	80	50	100	60	60
Amsterdam—Middelburg— Vlissingen	50	100	100	50	—	50	60
Amsterdam—Nieuwediep p. pass. dienst snel verk.	95	—	140	75	150	75	75
Amsterdam—Nieuwediep per goederendienst ..	40	50	50	30	50	40	35
Amsterdam—Rotterdam ..	45	60	70	45	60	45	50
Amsterdam—Utrecht....	40	80	80	40	50	40	45
Amsterdam—Venlo	100	150	150	90	—	100	120
Rotterdam—Almelo	100	160	120	90	—	100	100
Rotterdam—Arnhem	40	50	55	45	60	40	50
Rotterdam—Breda	60	75	100	50	100	60	60
Rotterdam—Dordrecht p. pass. dienst snel verk.	75	100	100	75	75	75	75

Traject.	B.	L.	Ld.	M.	Mk.	R.	S.
Rotterdam-Dordrecht goederendienst	30	50	50	30	30	30	30
Rotterdam-Groningen ..	80	150	90	70	—	80	80
Rotterdam-Helder	60	50	80	60	—	60	60
Rotterdam-H. v. Holland	50	80	80	40	80	50	50
Rotterdam-Leeuwarden ..	75	120	120	60	—	75	75
Rotterdam-Maastricht..	125	150	150	125	—	125	125
Rotterdam-Meppel	80	90	90	70	—	80	80
Utrecht-'sBosch	50	60	60	40	—	50	60
Rotterdam-Middelburg ..	45	60	70	45	50	45	50
Rotterdam-Utrecht	70	100	100	80	—	70	70
Rotterdam-Venlo	60	80	80	50	80	60	60

Wij brengen hierbij in herinnering het artikel „Binnenvaart” op pag. 450 v., l. j.

In- en uitvoer van Groot-Britannië in het eerste halfjaar-1918. — Hieronder volgt de staat van den buitenlandschen handel van Groot-Britannië, welke de cijfers bevat, die door den Board of Trade opgemaakt zijn. De uitvoer omvat, naar men weet, alleen de goederen, voortgebracht in het Vereenigd Koninkrijk. De cijfers zijn afgerond op duizenden f.

Artikel	Invoer		Uitvoer	
	1918	1917	1918	1917
I. Voedings- en genotmiddelen.				
Granen en meel	80.574	87.917	259	668
Vleesch en slachtvee.	92.411	52.851	45	202
Tabak	5.478	2.244	1.718	1.648
Overige	113.635	97.979	3.930	6.709
Totaal groep I	292.098	240.991	5.952	9.227
II. Grondstoffen en halfabrikaten.				
Steenkolen enz.	—	1	23.503	25.863
IJzererts, oud ijzer	6.414	5.971	39	81
Andere ertsen	8.622	7.459	9	10
Hout	15.703	8.072	422	179
Katoen	79.160	46.832	—	—
Wol	24.507	33.321	825	1.769
Andere grst. textiel..	10.811	9.902	41	73
Oliezaden, oliën enz.	49.295	34.998	2.187	3.880
Huiden enz.	8.792	8.866	801	940
Grondst. papierind..	6.040	4.566	135	249
Diversen	14.274	21.378	796	1.041
Totaal groep II	223.618	181.366	28.753	34.085
III. Bew. artikelen.				
IJzer, staal	4.393	4.062	18.066	23.635
Andere metalen	23.810	16.136	4.613	4.981
IJzerwaren	2.791	2.674	2.095	2.519
Electr. artikelen	515	709	1.076	1.648
Machines	5.531	3.950	8.300	10.260
Schepen (nieuwe) ..	1	—	442	579
Artikelen van hout.:	1.037	585	238	494
Garens en weefsels..				
Katoen	2.332	1.919	91.422	67.444
Wol	75	171	23.538	25.903
Zijde	7.868	6.474	940	1.006
Andere stoffen	3.794	4.743	5.617	8.552
Confectie	593	971	5.276	7.118
Chemicaliën	18.362	11.663	11.049	11.360
Leder en lederw....	4.613	7.156	826	1.901
Aardewerk en glas..	149	403	1.968	1.969
Papier	2.793	1.958	1.677	1.611
Wagens en automob..	4.603	2.235	4.052	3.061
Diversen	49.510	9.707	20.903	23.861
Totaal groep III	132.710	75.516	202.098	197.902
IV. Alle overige art. (waarbij pakketp.)				
	3.698	2.583	10.025	9.934
Totaal groep I—IV	652.184	500.456	246.833	251.148

Bij het vestigen van een indruk, dien men aan de hand van deze cijfers tracht te verkrijgen, moet weer voorop staan rekening te houden met de stijging der marktprijzen, immers de gegevens van import zijn, gelijk de lezer weet, gebaseerd op de cif-noteringen, die van export op fob-prijzen. Tegenover verminderden uitvoer van voedingsmiddelen en grondstoffen vertoont

de export van fabrikaten nog eenige vermeerdering, die wellicht door de bovengenoemde prijsvermeerdering geëquivaaleerd wordt tot eenzelfde, misschien geringer quantum; niettemin doet de tegenstelling gelijk zij is de veronderstelling rijzen, dat de cijfers een betrekkelijk intacte positie der industrie afspiegelen. Wel zij nog de mogelijkheid aangestipt, dat handel en industrie teren op alsnog beschikbare voorraden. De invoercijfers geven steun aan den indruk, hiervoren afgeleid. Voedingsmiddelen en grondstoffen namen toe, maar ook de industriele producten en deze laatste in zeer aanzienlijker mate dan de uitvoer dezer groep, hetgeen onze aandacht niet mag ontgaan; de uitvoer ten behoeve der strijdkrachten wordt echter, zooals men weet, niet in de cijfers opgenomen. De vermeerderde uitvoer van fabrikaten ontvangt den spoorslag van de post katoenen garens en doek, waarbij gelijk men weet de manufacturen het grootste gewicht in de schaal leggen. Het eindresultaat is, dat het saldo, naar de leer van de handelsbalans wil, ongunstiger werd. Op pag. 138 l.j. vindt men de cijfers van in- en uitvoer van Groot-Britannië van 1917 vergeleken met 1916.

Gelijk den opmerkzamen lezer niet ontgaan zal zijn, moet in de aanteekening over *normalisatie van handels-catalogussen*, in het vorig nummer, gelezen worden *quarto-formaat*.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET RIJKSBUREAU VOOR TABAK EN STAATSINMENGING.

Toen op 14 Februari ingesteld werd een Rijksbureau voor Tabak, hetwelk belast zou zijn met het doen van voorstellen en het uitvoeren van maatregelen om den kettinghandel in ruwe tabak tegen te gaan, werd dit denkbeeld aanvankelijk niet zonder sympathie begroet. Het viel toch niet te ontkennen, dat zich langzamerhand in den tabakshandel een element van speculatie binnengedrongen had, hetwelk daarin niet op zijn plaats was, dat zonder twijfel medegewerkt heeft tot prijsopdriving van het artikel (al mag men niet vergeten, dat tenslotte de prijzen zich toch in de eerste plaats naar vraag en aanbod regelen) en dat het den gevestigden handel hoe langer hoe moeilijker maakte zijn bedrijf op bevredigende wijze uit te oefenen. Dat daaraan, voor zoover dit mogelijk zou blijken, paal en perk gesteld werd, achtte men in het algemeen niet ongewenscht.

Intusschen valt niet te ontkennen, dat zich over de richting, welke men in dit opzicht meer en meer blijkt uit te gaan, ook bij een groot deel van den gevestigden handel langzamerhand een gevoel van teleurstelling en ongerustheid begint te openbaren. Wanneer wij deze zaak wat nader onder de oogen willen zien, stellen wij op den voorgrond, dat wij de gestie van het Rijksbureau voor Tabak buiten beschouwing wenschen te laten. De principieele vraag echter, welke wij zouden willen stellen, is of datgene wat men hier tracht te bereiken, feitelijk kan opwegen tegen de directe en indirecte nadeelen, welke voor den Nederlandschen tabakshandel het gevolg moeten zijn van de richting, waarin men zich thans beweegt.

Om de zaak juist te kunnen beoordeelen, moet men deze van twee kanten bezien: in de eerste plaats toch is tabak een zeer belangrijke factor voor werkverschaffing en in de tweede plaats grondstof voor een genotmiddel. Van het standpunt der werkverschaffing bezien, zou men — daar het niet tegen te spreken is, dat door alle maatregelen tezamen de voorraad in Nederland niet één pond groter te maken is — zich feitelijk kunnen bepalen tot maatregelen, die het volgende beoogen:

het voorkomen van verdere prijsopdriving door beperking van het aantal malen, dat de tabak van hand mag verwisselen, alvorens bij de industrie terecht te komen,

het controleeren van den uitvoer en het zoo gelijkmatig mogelijk verdeelen van den bestaanden voorraad, door voor elken fabrikant te bepalen, welk quantum hij in een zeker tijdvak mag koopen,

het zorgen, dat de thans aanwezige voorraden binnen een door het Rijksbureau wenschelijk geachten termijn in handen der industrie komen (als stok achter de deur kan men hier steeds over het wapen der inbezitneming beschikken).

Door dergelijke maatregelen zou men het in de hand hebben het ongewenschte element der speculanten geleidelijk uit het artikel te bannen, terwijl het vanzelf spreekt, dat men afdoende te zorgen zou hebben, dat nieuwe zaken alleen mogelijk zouden zijn voor gevestigde handelaars, die als zoodanig bij het Rijksbureau ingeschreven zouden kunnen worden.

Op deze wijze zou het Rijksbureau zich hebben kunnen bepalen tot zeer nuttigen, controleerenden arbeid, welke, zelfs nadat de aanvoeren weder zouden beginnen, nog korten tijd zou kunnen worden doorgevoerd (vooral met het oog op den uitvoer naar het buitenland), terwijl de gevestigde handel zoo min mogelijk belemmerd werd en althans wist, waaraan hij zich te houden had.

Iemand, die buiten het artikel staat, zou wellicht, door de herhaaldelijk tot uiting gekomen klachten over de hooge prijzen van ruwe tabak, kunnen meenen, dat hiermede de industrie niet gebaat zou zijn, omdat zij de sigaren, welke zij van deze dure tabak fabriceerde, niet zou kunnen kwijtraken. Hiervoor gelooven wij echter niet, dat vrees gekoesterd is; veeleer meenen wij, dat aan den afzet weinig moeilijkheden verbonden zouden zijn mits — en hiermede komen wij aan het tweede punt — de export van een zeker deel van het fabrikaat zonder al te bezwarende bepalingen mogelijk blijft.

Beschouwt men dus de zaak van het standpunt der werkverschaffing (welke zeker heden ten dage als volksbelang gelden mag) dan zouden voor het ruwe artikel maatregelen als bovenbedoeld o.i. ongetwijfeld voldoende blijken te zijn. Men zou dan echter natuurlijk niet zoover kunnen gaan als men thans blijkbaar noodig oordeelt in het „verschaffen aan het publiek van rookmateriaal tot een redelijken prijs”. Nu is een redelijke prijs een zeer rekbaar begrip: verleden jaar, toen de tabakshandel een offer moest brengen ten bate der industrie, teneinde de tijdelijke opheffing van het uitvoerverbod te verkrijgen¹⁾, leek het of het wel en wee van Nederland daarvan afhing, dat een drie-cents-sigaar geleverd zou kunnen blijven worden; thans spreekt niemand meer over dien prijs, doch nu schijnt zich de noodzakelijkheid te hebben opgedaan om coûte que coûte het publiek een vijf-cents-sigaar te verschaffen. Men mag nog zulk een hartstochtelijk rooker zijn, toch zullen o.i. weinigen het een volksbelang noemen of sigaren te koop zijn voor 5 cents of voor bijv. 7—8 cents. Wij gelooven niet, dat het iemand kwaad zal doen, indien hij in een tijd als den tegenwoordigen eenige zelfbeperking in acht zou moeten nemen ten opzichte van het gebruik van een genotsartikel, dat toch allerminst onmisbaar genoemd kan worden (hoe zou men het anders trouwens wel stellen in de vele landen, waar men van een vijf-cents-sigaar vóór noch tijdens den oorlog ooit gehoord heeft?)

In dezen gedachtengang worden wij nog gesterkt door de Regering zelve, die immers in haar „Memorie van Toelichting op het Wetsontwerp tot Heffing van een Tabaksaccijns” tabak een artikel noemt „dat niet tot de noodzakelijke levensbehoeften behoort, doch een niet onontbeerlijk genotmiddel is, voornamelijk van de volwassen mannelijke bevolking”, aldus nog den nadruk daarop leggend, dat slechts een deel der bevolking daarvan profiteert. Van dit standpunt kunnen wij dan ook een volksbelang in de zaak nauwelijks erkennen en om die reden achten wij het te betreuren, dat door den weg, welchen men thans opgaat, de

maatregelen tot beteugeling van den kettinghandel, waarvoor men slechts sympathie kan voelen, dermate samengekoppeld worden aan maatregelen om, mede ten koste van den legitiemen handel, op geheel kunstmatige wijze te trachten het publiek van goedkoop rookmateriaal te voorzien.

In de tijden, welke wij thans beleven, is het nu cenmaal veelal onvermijdelijk, dat de Staat ingrijpt in het particuliere bedrijf. Aan den anderen kant blijft het echter plicht van den Staat om in elk bijzonder geval ernstig te overwegen of de voordeelen, welke men denkt te kunnen bereiken, opwegen tegen de nadeelen, die aan zulk ingrijpen steeds verbonden zijn. Of deze vraag voor het artikel tabak ernstig genoeg overwogen is, zouden wij niet zonder meer bevestigend durven beantwoorden. Wij denken hier niet allereerst aan de materiele nadeelen voor de direct belanghebbenden, veel grooter achten wij het indirecte nadeel dat, wanneer eenmaal de vrede gekomen is en men heeft weder behoefte aan den kapitaalcrachtigen tusschenhandel, welke door zijn onverpoosden arbeid de Nederlandsche tabaksmarkt heeft helpen grootmaken, het zou blijken, dat deze zoo lang gebreideld geweest is, dat hij het grootste deel van zijn energie en ondernemingslust ingeboet heeft, met het gevolg, dat ook hier de zaken zich meer en meer op enkele groote concerns gingen concentreeren. Ook voor de industrie zou dit allerminst gunstige gevolgen hebben; alleen zij, die eenigszins op de hoogte van de toestanden zijn, kunnen zich een denkbeeld vormen van hoe intiem aard de verhouding hier tusschen verkoopers en koopers vaak is, hoe de eerste hun afnemers dikwijls met raad en daad ter zijde staan, hoe zij vaak zeer ruime credieten te hunner beschikking stellen, e.d. (hetgeen zij zonder bezwaar kunnen doen, omdat zij door voortdurend persoonlijk contact geheel op de hoogte hunner zaken gekomen zijn). Voor de Nederlandsche klein- en middelindustrie is dit steeds een belangrijke steun geweest en wij gelooven, dat menig fabrikant te vinden zou zijn, die hieraan voor een niet gering deel de opkomst en den bloei van zijn bedrijf mede te danken heeft.

Noemden wij hierboven meer in het bijzonder den tusschenhandel, ook het groote belang voor Nederland van den import-handel mag waarlijk niet uit het oog verloren worden. De tegenwoordige toestanden noppen nu eenmaal importeurs nolens-volens elke gelegenheid, die zich biedt om hun product te realiseeren, ook buiten de Nederlandsche markt om, aan te grijpen. Zoodra echter de eerste teekenen van een gunstige wending in de omstandigheden zich beginnen te vertoonen, zal het spoedige herstel van deze markt voor een groot deel van hun medewerking afhangen; wij zouden wel willen vragen of men werkelijk meent, dat deze con amore gegeven zal worden, wanneer men hen aan den anderen kant daaraan blootstelt om zich voor het bescheiden deel hunner producten, dat zij aanvankelijk hierheen zullen kunnen krijgen, *zonder feitelijk nooddwang* aan allerlei belemmerende en telkens wisselende bepalingen onderworpen te zien?

Nu voere men ons niet tegen, dat gebrek aan voorraden ten slotte toch een eind aan de zaken maken moet; hiertegen zou men met hetzelfde recht kunnen inbrengen, dat dan ook deze verstrekkende maatregelen niet van noode zijn, welke immers — wij wezen boven reeds daarop — voor het oogenblik den voorraad toch niet met een enkel pond vergrooten kunnen, maar op den duur (wanneer men later de bakens niet spoedig genoeg weder verzet) wèl oorzaak zouden kunnen worden, dat verschepingen onze markt voorbijgingen. Het is nu eenmaal iets geheel anders of iemands zaken tijdelijk stilstaan tengevolge van door de omstandigheden veroorzaakt gebrek aan materiaal dan wel of dit gebeurt door ruw ingrijpen van Regeeringswege, zonder dat men de overtuiging heeft, dat daarvoor gewaakt wordt, dat dit niet verder gaat dan *in het algemeen belang* onvermijdelijk is.

In het eerste geval zal men zich schrap zetten om

¹⁾ [Zie laatstelijk pag 516, jaarg. 1917. — Red.]

de kwade tijden zoo goed mogelijk door te komen, dag in dag uit op den uitkijk om niet de geringste kans op een zaak, die zich eens ergens mocht voordoen, te laten ontsnappen. In het tweede geval zullen velen hun verantwoordelijkheidsgevoel, ook tegenover hun medewerkers, voelen verflauwen; voor nieuwe zaken zal men zich niet al te druk meer maken, vooral wanneer daaraan (zooals in den eersten tijd wel onvermijdelijk zal blijven) groote risico's verbonden zijn.

Juist in deze belemmerende werking op de ondernemingslust, verbonden aan het steeds toenemend aantal, met bijna onbepaalde macht bekleede, regeeringsbureau's, ligt voor ons een der grootste gevaren. Het leek ons goed ook op deze principieele zijde der zaak, welke naar onze meening op den duur lang niet de minst belangrijke zal blijken te zijn, wat meer licht te laten vallen.

F. M. v. E.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Levensmiddelen voor tijdelijk verblijfhoudenden. Aan gemeenten, waar in de zomermaanden vele menschen tijdelijk verblijf houden in pensions, enz., zal een vermeerderde hoeveelheid van enkele der gerantsoeneerde regeeringsartikelen worden toegewezen. Beschikbaar kan worden gesteld aardappelen, vleesch (of eenheidsworst), kaas, vetten, gort of havermout, vermicelli en macaroni.

Levensmiddelen voor personen zonder vaste woonplaats. Door den Minister van Landbouw is eene regeling getroffen voor de voedselvoorziening van personen zonder vaste verblijfplaats, als woonwagenbewoners, rondtrekkende kooplieden, enz., volgens welke deze personen boekjes met bons kunnen krijgen (in den geest der bestaande schippersboekjes) op vertoon van een z.g. „broodkaartenbewijs” (zie het overzicht van 5 Juni j.l.).

Levensmiddelen voor spoorwegarbeiders. De Minister heeft eene circulaire tot de gemeentebesturen gericht inzake de verstrekking van levensmiddelen aan spoorwegarbeiders, die ter opruiming van versperringen tijdelijk buiten de gemeente van hun verblijf werkzaam moeten zijn.

Voedselvoorziening voor vegetariërs. Aan vegetariërs zal gelegenheid worden gegeven op de rijksvetkaarten vegetarisch vet te betrekken.

Vetrantsoeneering. Met ingang van 15 Juli werd de geldigheidsduur van de bons der margarine-, mélange- en boterkaarten verlengd tot 10 dagen en dienovereenkomstig het vetrantsoen teruggebracht tot 25 gram per dag. Na dien datum mag in hotels, enz. voor geen enkelen maaltijd meer dan 10 gram vet volgens de wisselkaart worden gevraagd.

Vermeld wordt nog, dat natuurlijk in het geheel geen uitvoer van boter zal plaats vinden en dat dergelijke uitvoer na Maart ook niet meer is geschied.

Frauduleus slachten. Den Minister van Landbouw is gebleken, dat trots de herhaalde bekendmakingen en het uitgeoefende toezicht, met het frauduleus slachten van vee nog steeds in aanzienlijke mate werd doorgedaan. Ook met het oog hierop was een inventarisatie van alle vee dringend noodig, waarmede begonnen zou worden op 18 Juli. In verband hiermede is, met ingang van genoemden datum verboden het vervoer van runderen en kalveren, alsmede dat van vleesch. Ontheffingen van dit verbod zouden tijdens de inventarisatie niet worden verleend dan voor levering ten behoeve van militairen en zieken; rundveemarkten kunnen dus in dien tijd ook niet gehouden worden.

Vervoerperbeurtboot. In de Ned. Staatscourant van 24 Juli zijn opgenomen de maximumvrachtprijzen, vastgesteld voor het vervoer per beurtboot. In eene aantekening in dit nummer vindt men enkele overgenomen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	27 Juli 1918	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bank (Bel. Binn. Eff.	4 1/2 „ 1 „ '15	4 „ 23 „ '14
(Vrsch. in R.C.	5 1/2 „ 19 Aug. '14	5 „ 23 „ '14
Bank van Engeland	5 „ 7 Apr. '17	3 „ 29 Jan. '14
Duitsche Rijkabank	5 „ 23 Dec. '14	4 „ 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 „ 21 Aug. '14	3 1/2 „ 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 „ 12 Apr. '15	4 „ 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 „ 9 „ '15	5 „ 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 „ 20 Mrt. '18	4 1/2 „ 6 „ '14
Bank v. Noorwegen	6 „ 14 Dec. '17	4 1/2 „ 11 „ '14
Zwitserse Nat. Bk.	4 1/2 „ 31 „ '14	3 1/2 „ 19 „ '14
Bank van Spanje ..	4 „ 22 Mrt. '17	4 1/2 „ —
Bank van Italië ..	5 „ 10 Jan. '18	5 „ 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javasche Bank. ...	3 1/2 „ 1 Aug. '09	3 1/2 „ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call money
27 Juli '18	2 1/2 ¹⁾	2 3/4 ¹⁾	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	3 1/2-4 ¹⁾
22-27 J. '18	2 1/2-3/4	2 3/4-3	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	3 1/2-6
15-20 J. '18	2 1/2-7/8	3	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	5 1/2-6
8-13 J. '18	2 1/2	3	3 1/2-3 3/4	4-5/8	—	5 1/2-6
23-28 J. '17	2-1/8	3	4 3/8-1 3/8	4-5/8	—	2-3
24-28 J. '16	1 1/2-3/4	1 1/4-1/2	5 1/8-3/4	3 3/4-4 3/8	—	2-1/2
20-24 Jul. '14	3 1/8-3/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1 1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Notering van 26 Juli.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Na een zeer flauwe opening van Marken en Kronen verliep de week verder, onder tamelijke omzetten, op eerder iets vastere koersen. Zooals gewoonlijk, ontstond er na de sterke daling van Maandag een flinke vraag van bonafide koopers, die Marken op dezen koers aantrekkelijk vinden voor belegging. Ook gingen verschillende baissiers over tot dekking. Daardoor liepen de koersen Dinsdag en Woensdag circa 30 à 40 cents op. Nadat aan deze vraag was voldaan, werd de stemming weder iets zwakker.

Londen, Parijs en New York waren aanvankelijk vaster. De omzetten waren echter gering en toen lagere noteringen uit Londen bekend werden, zakten de koersen ook hier in. De neutrale wissels sloten na kleine schommelingen ongeveer op hetzelfde punt als de vorige week. Aanvankelijk waren Stockholm en Kopenhagen nog al gezocht, zoodat de koersen circa 35 cent stegen; later liepen echter ook deze koersen weder terug.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ^{*)}	Parijs ^{*)}	Berlijn ^{*)}	Wenen ^{*)}	St. Petersburg ¹⁾	New York ¹⁾
22 Juli 1918..	9.22	34.05	32.30	18.75	—	1.93 1/4
23 „ 1918..	9.25	34.12 1/2	32.47 1/2	18.90	—	1.94
24 „ 1918..	9.23 1/2	34.10	32.55	19.10	—	1.93 1/2
25 „ 1918..	9.18	33.87 1/2	32.37 1/2	18.85	—	1.92 1/2
26 „ 1918..	9.16	33.77 1/2	32.25	18.70	—	1.92 1/4
27 „ 1918..	—	—	—	—	—	1.92 1/4
Laagste d. w. 1)	9.14 1/2	33.70	32.05	18.50	—	1.91 1/2
Hoogste „ „ 1)	9.25	34.20	33.10	19.20	—	1.94 1/4
20 Juli 1918..	9.19 1/2 ²⁾	33.92 1/2 ²⁾	33.70 ²⁾	19.60 ²⁾	—	1.93 1/8
13 „ 1918..	9.23 1/2 ³⁾	34.10 ³⁾	34.12 1/2 ³⁾	20.17 1/2 ³⁾	—	1.93
Muntpariteit..	12.10 ²⁾	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Notering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Notering van 19 Juli. 3) Notering van 12 Juli.

Data	Stock- holm*)	Kopen- hagen*)	Chris- tiana ¹⁾	Zwitser- land*)	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
22 Juli 1918	69.—	60.70	61.20	49.—	53.60	99½-100½
23 „ 1918	69.35	60.90	61.20	48.95	53.60	99½-100½
24 „ 1918	69.35	60.90	61.10	48.90	53.80	99½-100½
25 „ 1918	69.05	60.80	61.05	48.80	53.—	99½-100½
26 „ 1918	69.10	60.85	60.95	48.50	52.65	99½-100½
27 „ 1918	—	—	60.85	—	52.50	99½-100½
L'ste d. w. ¹⁾	68.85	60.40	60.80	48.70	51.75	99½
H'ste „ „ ¹⁾	69.45	60.90	61.25	49.—	53.90	100½
20 Juli 1918	68.85 ²⁾	60.60 ²⁾	61.15	48.97½	53.60	99½-100½
13 „ 1918	68.75 ²⁾	60.50 ²⁾	61.—	49.05 ²⁾	53.90	99½-100½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. ¹⁾ Particuliere opgave.²⁾ Noteering van 19 Juli. ³⁾ Noteering van 12 Juli.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
27 Juli 1918	4.76.45	5.71¼	nom.	51½
Laagste d. week..	4.76.45	5.71¼	nom.	51½
Hoogste „ „	4.76.45	5.71¼	nom.	51½
20 Juli 1918	4.76.45	5.71¾	nom.	51½
18 „ 1918	4.76.45	5.71¼	nom.	51¼
Muntpariteit....	4.86.67	5.18¼	95¼	40¾

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	27 Juni 1918	10 Juli 1918	Tijdperk 11—24 Juli 1918		24 Juli 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piaat. p. £	977/16	977/16	977/16	977/16	977/16
B. Aires ...	d.p.gd.pes.	51¼	51¼	50¾/16	51¾/16	51
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/6½/32	1/6½/32	1/6	1/6½/16	1/6½/32
Hongkong ..	id. p. \$	3/3¼	3/3¾	3/3¼	3/3¾	3/3¾
Lissabon	d.p.escudo	30¼	30¼	29¾/4	30¾/4	30¼
Madrid	Peset. p. £	17.00	17.28	17.23	17.57	17.52
Montevideo..	d.p.peso	61½	61½	59	61¾	60½
Montreal....	\$ per £	4.88	4.86¾	4.84½	4.87½	4.84¾
Petrograd ..	R. p. £ 10	nom.	nom.	nom.	nom.	nom.
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	12½/16	12¾	11¾/16	12¼/32	12¾/32
Rome	Lires p. £	43.85	43.68	42.57	43.87	43.22
Shanghai ..	sh/d.p.tael	4/8¼	4/8¾	4/8½	4/9¼	4/9¼
Singapore ..	id. p. \$	2/4¼	2/4½/32	2/3¾	2/4¼	2/4
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	17½/32	17¾/32	16¾/32	17½	16¾
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/2¾/16	2/2¾/16	2/2¾/16	2/3	nom.

¹⁾ Noteeringen op 90 dagen.

Goud en Zilver.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York	
27 Juli 1918.....	48½/16 ¹⁾	99¾	
20 „ 1918.....	48½/16	99¾	
13 „ 1918.....	48½/16	99¾	
6 „ 1918.....	48½/16	99½	
29 Juni 1918.....	48¾	99½	
28 Juli 1917.....	39¾	78½	
29 Juli 1916.....	30¼	63½	
20 Juli 1914.....	24½/16	54¼	

¹⁾ Noteering van 26 Juli.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij.
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Baltent. Schat- kistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 pCt. Schuld- brieven	Credit Diverse reken. ¹⁾
25 Juli 1918..	13.744	19.100	53.100	14.246	67.688
18 „ 1918..	13.433	19.100	53.100	14.139	67.321
11 „ 1918..	12.785	19.100	53.100	13.919	67.205
4 „ 1918..	12.137	19.100	53.200	13.770	66.857
27 Juni 1918..	12.391	19.100	53.200	13.643	66.297

¹⁾ Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 Juli 1918.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 37.571.536,94½	B.-bk. „ 115.085,44	Ag.sch. „ 14.451.961,48	f 52.138.583,86½
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef..	f 8.676.202,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	8.676.202,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 64.691.967,39	B.-bk. „ 5.338.451,03¼	Ag.sch. „ 42.269.386,62	f 112.299.805,04½
Op Effecten	f 110.533.905,04½
Op Goederen en Spec.	1.765.900,—	112.299.805,04½
Voorschotten a. h. Rijk	12.663.452,58
Munt en Muntmateriaal
Munt, Goud	f 81.970.690,—
Muntmat., Goud	„ 633.151.837,24
	f 715.122.527,24
Munt, Zilver, enz.	„ 7.793.281,56
Muntmat., Zilver	722.915.808,80
Effecten
Bel.v. h. Res.fonds. id. van ¼ v. h. kapit.	f 5.048.969,32	„ 3.907.261,18	8.956.230,50
Geb.en Meub. der Bank	1.770.000,—
Diverse rekeningen	97.311.544,88½
	f 1.016.731.627,67½

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 909.749.565,—
Bankassigatiën in omloop	„ 2.066.585,92¼
Rekening-Courant saldo's:
Van het Rijk	f —
Van anderen	„ 76.779.420,15½
Diverse rekeningen	„ 3.056.654,03¼
	f 1.016.731.627,67½
Beschikbaar metaalsaldo	f 524.319.324,42
Op de basis van ¼ metaaldekking	„ 326.600.210,20
Minder bedraaan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.621.596.620,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's	7.284.756,42½	
Buitenlandsche wissels		20.700,—
Beleeningen		2.544.117,95½
Goud		135.755,91
Zilver	64.307,26	
Bankbiljetten		905.525,—
Part. Rek.-Crt: saldo's	2.090.017,74½	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank- biljetten	Andere opeischbare schulden
27 Juli 1918	715.123	7.793	909.750	78.846
20 „ 1918	715.258	7.729	910.655	77.111
13 „ 1918	717.388	7.741	920.180	65.569
6 „ 1918	717.518	7.690	926.054	60.354
29 Juni 1918	717.559	7.692	927.335	50.546
22 „ 1918	717.645	7.638	902.474	69.158
15 „ 1918	717.787	7.821	911.227	61.847
8 „ 1918	720.151	7.784	917.260	59.436
1 „ 1918	720.266	7.797	927.614	61.880
25 Mei 1918	721.439	7.799	919.162	73.201
18 „ 1918	719.240	7.756	933.985	62.857
11 „ 1918	721.771	7.493	952.425	60.656
4 „ 1918	721.833	7.331	971.986	64.449
28 Juli 1917	633.304	7.247	767.152	58.470
29 Juli 1916	581.564	10.784	661.679	92.148
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekningspercentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
27 Juli 1918	52.139	32.000	112.300	524.319	73
20 „ 1918	44.854	23.000	114.844	524.526	73
13 „ 1918	34.101	11.000	115.627	527.036	74
6 „ 1918	41.994	17.000	119.042	526.981	74
29 Juni 1918	43.817	18.000	122.089	528.725	74
22 „ 1918	43.960	18.000	119.558	530.001	75
15 „ 1918	45.195	18.000	118.496	530.028	75
8 „ 1918	46.876	18.000	122.133	531.834	75
1 „ 1918	48.296	18.000	133.252	529.395	74
25 Mei 1918	50.096	18.000	131.743	529.987	73
18 „ 1918	55.018	18.000	135.293	527.115	73
11 „ 1918	58.395	18.000	150.486	525.715	72
4 „ 1918	61.871	18.000	170.593	520.938	70
28 Juli 1917	44.781	33.000	75.195	474.413	78
29 Juli 1916	37.521	19.500	68.101	440.696	79
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	27 Juli 1918	20 Juli 1918
Aan schatkistpromessen..	f 146.250.000,—	f 137.250.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 32.000.000,—	„ 23.000.000,—
Aan schatbiljetten ..	„ 48.224.000,—	„ 48.224.000,—
Aan zilverbons	„ 53.092.704,—	„ 51.876.333,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
20 Juli 1918.....	***	***	255.700	
13 „ 1918.....	***	***	255.700	
27 April 1918.....	91.225	18.058	181.344	67.776
20 „ 1918.....	91.247	18.510	181.163	64.932
13 „ 1918.....	90.977	19.110	182.413	63.366
21 Juli 1917.....	82.721	17.789	170.107	48.174
22 Juli 1916.....	64.089	26.522	156.420	46.068
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekningspercentage
20 Juli 1918		129.500	***	64.000	***	***
13 „ 1918		131.100	***	63.400	***	***
27 Apr. 1918	7.586	32.834	67.975	26.565	59.670	44
20 „ 1918	8.114	33.032	68.545	25.487	60.770	45
13 „ 1918	8.519	34.106	69.751	23.478	61.187	45
21 Juli 1917	7.325	35.135	67.312	13.779	57.188	46
22 Juli 1916	6.672	38.835	65.205	5.574	50.109	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
4 Mei 1918 ..	704 ²⁾	1.411	784	1.108	791
27 April 1918 ..	665 ³⁾	1.303	840	1.115	691
20 „ 1918 ..	582 ⁴⁾	1.293	735	1.118	844
13 „ 1918 ..	502 ⁵⁾	1.330	782	1.144	866
5 Mei 1917 ..	755	1.210	1.117	919	497
6 Mei 1916 ..	790	967	797	924	826
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

²⁾ Hiervan zilverbons 165 dz. gld.

⁴⁾ Idem 73 dz. gld.

³⁾ Idem 145 dz. gld.

⁵⁾ Idem 1 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
24 Juli 1918	67.138	55.743	***	***	***
17 „ 1918	66.499	55.369	***	***	***
10 „ 1918	65.968	55.092	***	***	***
3 „ 1918	65.334	54.903	256.228	28.500	233.295
25 Juli 1917	53.129	39.736	166.105	28.500	139.443
26 Juli 1916	56.376	38.781	125.486	28.500	92.457
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekningspercentage ¹⁾
24 Juli '18	56.063	103.320	34.675	136.699	29.845	17,41
17 „ '18	55.778	105.528	38.212	134.798	29.580	17,10
10 „ '18	57.379	109.922	38.343	140.419	29.326	16,40
3 „ '18	66.238	112.937	38.179	152.068	28.881	15,18
25 Juli '17	48.128	111.366	46.615	126.840	31.842	18,36
26 Juli '16	42.188	75.219	52.990	85.241	38.781	28,05
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekningspercentage ¹⁾
23 Juli 1918	2.467.876	2.347.080	1.743.627	12.383.682	34
15 „ 1918	2.468.195	2.346.941	1.768.358	12.470.971	34
6 „ 1918	2.467.358	2.346.419	1.808.693	12.569.699	34
29 Juni 1918	2.466.989	2.346.204	1.785.608	12.510.354	34
23 Juli 1917	2.457.391	2.401.481	506.609	8.629.559	34
23 Juli 1916	2.497.841	2.467.600	568.427	6.840.293	43
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
23 Juli 1918	14.942.845	7.751.840	9.333.900	1.727.300
15 „ 1918	15.216.235	7.910.684	9.410.700	1.748.900
6 „ 1918	15.653.243	8.319.966	9.499.700	1.794.300
29 Juni 1918	16.670.927	9.181.286	9.473.700	1.771.300
23 Juli 1917	10.589.654	5.482.451	5.154.200	488.000
23 Juli 1916	6.091.640	2.383.009	1.921.200	528.900
23 Juli 1914	750.892	943.964

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. afd. Staat
25 Juli '18	5.431.553	2.037.108	277.156	1.459.290	18.900.000
18 „ '18	5.430.715	2.037.108	269.949	1.480.899	18.900.000
11 „ '18	5.425.636	2.062.108	266.842	1.472.929	18.900.000
4 „ '18	5.424.796	2.062.108	263.833	1.458.259	18.750.000
26 Juli '17	5.299.639	2.036.074	261.218	725.430	10.700.000
27 Juli '16	4.786.513	—	339.545	590.570	8.300.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljotten	Rek. Cr. Particulieren.	Rek. Cr. Staat
	1.099.095	1.070.070	883.048	29.146.065	3.845.096	138.394
	1.129.085	1.071.657	913.899	29.111.096	3.896.644	172.409
	1.134.165	1.073.715	920.926	29.090.401	3.969.976	39.628
	1.267.714	1.075.188	906.896	28.952.189	3.838.787	54.873
	556.175	1.183.978	1.129.439	20.201.742	2.588.238	44.664
	449.284	1.441.118	1.191.710	16.090.893	2.272.767	75.430
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. voerd.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cr. saldi
25 Juli '18	1.007.564	99.530	480.000	110.031	1.387.884	299.387
18 „ '18	1.007.649	99.471	480.000	106.500	1.394.214	289.875
11 „ '18	1.003.706	99.451	480.000	113.063	1.414.860	271.410
4 „ '18	948.030	99.426	480.000	109.528	1.358.854	268.262
26 Juli '17	423.130	89.847	480.000	85.324	961.017	106.920
27 Juli '16	287.952	70.282	480.000	54.626	732.549	153.025

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
22 Maart '18	1.802.814	899.919	52.500	59.558	1.429.509
15 „ '18	1.793.243	890.714	52.500	58.950	1.406.228
8 „ '18	1.788.198	916.969	52.500	59.685	1.383.990
1 „ '18	1.777.329	905.915	52.500	60.444	1.351.091
23 Maart '17	912.055	352.038	—	10.665	844.603

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkingspercentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
22 Maart '18	871.999	1.882.396	74.011	59,6	63,—
15 „ '18	840.732	1.833.275	73.886	61,6	63,3
8 „ '18	838.292	1.815.835	73.624	59,2	66,3
1 „ '18	801.738	1.820.954	73.401	60,5	66,6
23 Maart '17	106.271	844.603	56.057	80,5	101,5

1) Verhouding tusschen: den. totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
15 Mrt. '18	681	11.923.007	1.152.208	11.029.244	1.392.492
8 „ '18	682	11.928.372	1.164.890	11.190.614	1.395.667
1 „ '18	676	11.994.184	1.089.152	11.119.448	1.375.066
21 Febr. '18	686	11.860.946	1.170.737	11.243.053	1.404.882
15 „ '18	679	11.527.276	1.139.386	11.089.879	1.381.799
8 „ '18	670	11.443.117	1.208.992	10.937.616	1.358.737
1 „ '18	675	11.523.854	1.203.956	10.896.831	1.359.956
25 Jan. '18	671	11.541.418	1.199.201	10.777.154	1.399.748

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 Juli 1918.

De gebeurtenissen op het Westelijk oorlogstoooneel, de ministercrisis in Oostenrijk-Hongarije en de interventie van Japan in Siberië zijn natuurlijk niet zonder invloed gebleven op de houding van de internationale fondsenmarkten. Het gevolg is geweest, dat in de landen der Centrale Mogendheden de omzetten sterk zijn ingekrompen, doch hier moet dadelijk bij worden gevoegd, dat een groote verkoopdrang nergens viel op te merken.

Voor al te B e r l i n moet dit echter worden toegeschreven aan factoren van meer internen aard. Niet alleen, dat men de voor- en tegenslagen in den oorlog wat kalmer opneemt, nu men aan den aanvang van het vijfde oorlogsjaar staat, doch bovendien zijn er bepaalde feiten te vermelden, die wel in staat waren het levendig aanzien van de beurs althans eenigermate op te houden. In de eerste plaats hebben de berichten uit de textiel-industrie er toe bijgedragen een zeer hoopvolle stemming in het leven te roepen, zoowel voor hetgeen betreft de financieele resultaten der betrokken ondernemingen, als de verzorging der bevolking met kledingstoffen. Men schijnt er thans in geslaagd te zijn uit in Duitschland zelf aanwezige grondstoffen een vezel samen te stellen, die, verwerkt tot z.g. „cellulose-garen” het materiaal levert, om er allerlei kledingstoffen van te fabriceren. De benodigde chemicaliën zijn reeds ter beschikking van de fabrikanten gesteld en, was er in den aanvang sprake van, dat de weefstoffen slechts ter verdeling onder het leger gebracht zouden worden, thans is klaarblijkelijk de moeilijkheid van massa-fabrikage in zooverre overwonnen, dat men ook de civiele bevolking van de nieuwe uitvinding mede kan laten profiteren.

Een ander heeft een geweldige vraag naar aandelen in textielondernemingen aan de Berlijnsche beurs tengevolge gehad. Wij hebben reeds vroeger op deze beweging de aandacht gevestigd, o.a. ten tijde, dat de aandelen Bemberg tot ongekende hoogte werden opgevoerd en het heeft er allen schijn van, dat men thans wederom de nog te overwinnen moeilijkheden onderschat en à tout prix een aandeel in de zoo zeer begeerde fabrieken wenschte te verkrijgen. Men verliest uit het oog, dat, hoe groote beloften de nieuwe uitvinding ook inhoudt, de uitwerking daarvan nog slechts in het begin-stadium zich bevindt en dat de resultaten voor de betrokken ondernemingen slechts na geruimen tijd van regelmatige werkzaamheid kunnen blijken.

Ook andere factoren echter waren voor de vrij geanimeerde stemming aanwezig. In de eerste plaats hebben de leden der Berlijnsche „Stempel-Vereeniging” het voornemen aangekondigd de belasting op den geldomzet niet op hunne depositanten af te wentelen, doch zelf deze heffing te dragen. Weliswaar spruit dit voornemen voort uit de overweging, dat het in rekening brengen der nieuwe heffing buitengewone moeilijkheden zou medebrengen, nieuw personeel en nieuwe afdelingen noodzakelijk zou maken, enz. doch het feit voor het publiek blijft toch hetzelfde. Bovendien verluide, dat de Bondsraad reeds thans besprekingen zou hebben gehouden, teneinde te komen tot een verlaging van de belasting op den omzet in effecten tot 2°/₁₀₀. Naar men weet, is deze heffing vastgesteld op 3°/₁₀₀ met de faculteit voor den Bondsraad van verhooging of verlaging met 1°/₁₀₀, al naar deze dit wenschelijk mocht achten. Bovendien verwachtte men ter beurze, dat in ieder geval reeds een verlichting der belasting zou intreden, wijl men vermoedelijk niet de heffing zou berekenen over de aangevangen duizend, doch over de aangevangen honderdtallen. Deze beschouwingen, hoe vaag en onbevestigd zij ook mogen zijn, hebben een optimistische tendens te voorschijn geroepen, die mede is gestimuleerd door de vaste houding van buitenlandsche fondsen als 4½ pCt. Japan, 3½ pCt. en 4½ pCt. Buenos Aires, Mexicaansche waarden, enz. De oorzaak hiervoor is echter te vinden in een omstandigheid, die voor Duitschland zelve minder gunstig moet worden genoemd; n.l. in de daling van zijne valuta. Buitenlandsche gegadigden, speciaal ook vele Turken, die op het ogenblik te Berlijn tijdelijk verblijf houden, hebben hierin aanleiding gevonden bovengenoemde (en andere in Ponden Sterling en dollars verhandeld wordende waarden) op vrij groote schaal te kopen.

Behalve de reeds gereleveerde fondsen waren ook aandelen in machinafabrieken sterk gevraagd, terwijl eveneens scheepvaartwaarden in het centrum der belangstelling stonden.

Aan de beurs te Stockholm heeft zich een intermezzo voorgedaan, dat zuiver kan worden beschouwd als te behooren tot de directe gevolgen van de oorlogconjunctuur. De Zweedsche beurs behoort niet tot die markten, die in deze kolommen geregeld bespreking vinden, wijl het be-

lang van deze beurs ten opzichte van ons land bij normale verhoudingen niet groot kan worden genoemd. De voorvalen van den jongsten tijd echter verdienen ten volle vermelding, eensdeels wegens de belangrijkheid op zich zelve, anderdeels als leering voor de betrokken kringen in ons land.

Zweden is wel één van de neutrale naties geweest, die buitengewoon sterk van den oorlog hebben geprofiteerd. De voortbrengselen van zijn erts-, ijzer- en houtindustrie brachten ettelijke miljoenen binnen de landsgrenzen; de zeer lage valuta-stand in Zweden op bijna alle landen is hiervoor wel een sprekend bewijs. Ook de verhouding tusschen het buitenlandsch tegood en de buitenlandsche verplichtingen (op 1 Juli van dit jaar bedroegen ze resp. 686 en 164 miljoen kronen) spreekt een duidelijke taal in dit opzicht. Het behoeft derhalve geen verwondering te wekken, dat de ondernemingslust buitengewoon groot werd; met ijver stortte men zich op de speculatie. Aan de beurs werden de omzettingen voortdurend grooter en daar de voorhanden effecten niet toereikend waren om aan alle aanvragen te voldoen, gingen vele maatschappijen er toe over nieuwe emissies door te voeren, terwijl ettelijke nieuwe vennootschappen werden opgericht. Sedert den aanvang van den oorlog werden niet minder dan drie duizend zeventhonderd vennootschappen met een totaal kapitaal van méér dan een milliard kronen nieuw opgericht. De uitbreiding van bestaande ondernemingen beliep ongeveer een bedrag van 1½ milliard kronen. Onderstaande cijfers (die wij aan de Frankfurter Zeitung ontleenen) geven een duidelijk beeld van deze ontwikkeling in de laatste jaren:

	in miljoenen Kronen	1914 ¹⁾	1915	1916	1917	1918 ²⁾
Nieuwe Vennootschappen ..		32	95	201	413	285
Uitbreiding van bestaande ..						
Vennootschappen		28	112	242	733	381

¹⁾ Tweede halfjaar. ²⁾ Eerste halfjaar.

En nog steeds worden er nieuwe uitgiffen ter markt gebracht. Tot nu toe is deze stroom niet door ongunstige resultaten van de een of andere onderneming gestuit, doch vermoedelijk zal dit thans wel eenigszins anders worden door het bericht van de noodzakelijke reorganisatie van de A.B. Nordeuropeiska Handelskompaniet. Deze mededeeling heeft groot opzien gebaard. De Maatschappij werd in Juni 1917 met een aandelenkapitaal van 11 miljoen kronen opgericht; als doel werd vermeld het tot stand brengen van handelsrelaties tusschen Zweden enerzijds en de overzeese landen en Rusland anderzijds. Van den aanvang af echter schijnt de directie zich meer op speculatieve affaires dan op het aanknoopen van handelsbetrekkingen te hebben toegelegd. De directie verklaart thans wel, dat het uitbreken van den oorlog in Amerika en van de revolutie in Rusland haar plannen heeft gedwarsboomd, doch uit de boeken is gebleken, dat men reeds dadelijk begonnen is met het aanknoopen van gronden te Moskou en met het overnemen van nauwelijks gevestigde handelsondernemingen, voornamelijk van personen, die met de directie in nauwe vriendschapsbetrekkingen stonden. Op deze wijze werd het kapitaal geïmmobiliseerd in objecten van twijfelachtig gehalte; de onderneming is thans vastgelopen. Het is te verwachten, dat deze gang van zaken de oogen van het publiek wel zal openen en het voorzichtiger ten opzichte van nieuwe ondernemingen zal doen zijn.

Te Londen hebben de bankfusies van den laatsten tijd, de gemoederen nog beziggehouden; van de jongste samensmelting maakten wij hier ter plaatse reeds melding. De geldmarkt is door de betaling van £ 24 miljoen vervallen coupons en dividenden per 1 Juli j.l. veel ruimer geworden; de geldnemers in de open markt zijn op deze wijze in de gelegenheid gesteld de bij de Bank of England opgenomen weekvoorschotten af te lossen. Daggeld is dan ook a circa 3 pCt. verkrijgbaar, terwijl geld voor een week ongeveer 3½ pCt. noteert.

De effectenbeurs is buitengewoon stil en kalm gebleven; alleen in National War Bonds en War Saving Certificates vinden geregeld omzettingen plaats, de verkoop hiervan kan zeer bevredigend worden genoemd. Ook in de overige afdelingen is de stemming wel vast geworden, voornamelijk door den loop van zaken op het oorlogsterrein, doch waar de speculatie zoo goed als verdwenen is, is de handel op zich zelve sterk ingekrompen.

Te Parijs blijft ook de tendens vast, doch vinden koop en verkoopen ter beurze slechts bij uitzondering plaats. In den laatsten tijd wordt wel van buitenlandsche zijde beproefd te Parijs fondsen te koop, die mede een internationale markt hebben (o.a. Russen), doch door de moeilijkheden bij de verzending kunnen deze affaires uit den aard der zaak slechts tot enkele transacties beperkt blijven. Door de ontwikkeling der gebeurtenissen in het voormalige Tsarenrijk is overigens de verkoopdrang voor Russische waarden veel geringer geworden.

Te New York was de stemming in de achter ons liggende berichtsperiode zeer verdeeld. In spoorwegwaarden is de handel zoo goed als nihil geworden; industriele fondsen daarentegen konden op sommige dagen zeer goede vraag ontmoeten. De verklaring van een extra-dividend ad 2 pCt. op de preferente aandelen der Hide & Leather, betaalbaar in obligaties der Liberty-Loan, werkte stimulerend, terwijl de mededeeling, dat de Steel Corporation nieuwe Regeeringsorders op stalen wagon-assen had ontvangen, de algemeene opinie deed ontstaan, dat het eerstvolgende dividend geen vermindering zou behoeven te ondergaan. Speciaal gevraagd waren aandelen der General Cigar Company; naar het schijnt maakt deze onderneming door de stijging der tabaksprijzen zeer goede zaken.

De geldmarkt toonde eenige neiging tot stroefheid, hoewel in de notering van Call-money geen wijziging van betekenis is gekomen.

Te onzent is de staatsfondsenmarkt voor de inheemsche soorten zeer rustig gebleven. De 4½ pCt. Staatsleening heeft nog steeds geen koersverbetering kunnen ondergaan, ondanks het feit, dat andere obligatiesoorten met gelijken rentevoet door de markt grif opgenomen werden. Zelfs toonde de nieuwe leening der gemeente Amsterdam eenige verbetering aan. Van buitenlandsche staatsfondsen waren Russische soorten goed gevraagd, in verband met het bindend worden der betalingsovereenkomst tusschen Duitschland en het voormalige Tsarenrijk. Ook werkten de berichten omtrent de moeilijkheden, waarin de Regeering van Lenin en Trotzky zich bevindt, de verwachting in de hand, dat deze bewindsmannen zich niet lang meer zullen kunnen handhaven, hetgeen wellicht de intrekking van het annuleringsbesluit voor de buitenlandsche leeningen ten gevolge zal kunnen hebben.

	23 Juli.	26 Juli.	29 Juli.	Rijzing of daling.
4½ % Ned. W. Schuld	90½	90½	90¾	+ ⅜
4½ % " " " " 1916	91½	91½	90½	- ⅜
4 % " " " " 1916	83¾	83¾	84	+ ¼
3½ % " " " " " " " "	76¾	76½	76¾	- ¼
3 % " " " " " " " "	66¾	67	67¾	+ 1
2½ % Cert. N. W. S.	55¾	56½	56¾	+ 1
5 % Oost-Indië 1915	96¼	96¼	96¾	- ¼
4 % Hongarije Goud	37½	36	37	- ½
4 % Oostn. Kronenrente	31¼	30½	30¼	- ¾
5 % Rusland 1906	24¼	18	—	- 6¾
4½ % Iwangoerod Domb. ...	23	22¾	20½	- 2½
4 % Rusland Cons. 1880 ..	23¼	24	25	+ 1¾
4 % RuSl. bij Hope & Co. ...	23½	25¼	26¾	+ 2¾
4 % Servië 1895	29½	29½	—	—
4½ % China Goud 1898 ..	53¼	53¼	—	—
4 % Argentinië Buitenl. ...	59¼	59¼	—	—
5 % Brazilië 1895	56¾	55¾	—	- 1

Op de locale afdelingen konden scheepvaartwaarden zich nog voortdurend in zeer groote belangstelling verheugen. Aan de spits stonden wel aandelen Java-China-Japan Lijn, die, ex-dividend verhandeld, bijna weder het gansche gedachteerde dividendpercentage konden montereën. In aansluiting hieraan waren ook de overige Indische lijnen zeer geanimeerd gestemd. De ondergang van de „Justitia” ex-„Statendam” van de Holland-Amerika Lijn had geen enkel invloed ten ongunste; men was ter beurze van meening, dat het schip ten slotte toch wellicht niet aan de oorspronkelijke eigenaars zou zijn teruggegeven al was men niet ongevoelig voor de overweging, dat de inkomsten uit het charter thans niet meer genoten zouden worden. Aanbod had deze laatste omstandigheid echter niet ten gevolge. Ook werkte het feit, dat vermoedelijk binnenkort de vaart op Scandinavië weder zou worden opengesteld, bemoeidigend.

	23 Juli.	26 Juli.	29 Juli.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	374	374	—	—
" " " " gem.eig.	357	358	—	+ 1
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij ..	268	281	283	+ 15
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	168	168	171	+ 3
Hollandsche Stoomboot-Mij..	217½	216	216½	- 1
Java-China-Japan-Lijn	281	285¼	289½	+ 8½
Kon. Hollandsche Lloyd ..	162¼	159¾	160	- 2¼
Kon. Ned. Stoomboot-Mij. ...	233¾	234½	234½	+ ½
Kon. Paketvaart-Mij.	270½	271	273	+ 2½
Maatschappij Zeevaart	286	286	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	262¼	261¾	262	- ¼
Nievelt Goudriaan	437¾	438½	438½	+ ¾
Rotterdamsche Lloyd	254½	255	255¼	+ ¾
Stoomv.-Mij. „Nederland” ..	256½	254½	255½	- 1
" " „Noordzee”	202	202½	202¾	+ ¾
" " „Oostzee”	315	313	—	- 2

De Indische cultuurmarkten bewogen zich in verder dalende richting. Vooral suikerwaarden hadden van de ongun-

stige beschouwingen omtrent de naaste toekomst vrij sterk te lijden. In aandelen Handelsvereniging, „Amsterdam”, zoowel als in de waarden der Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden bestond verder aanbod, waartegenover slechts sporadisch kooporders werden gesteld. Naar het schijnt hebben de onderhandelingen tusschen de groote suiker-productenten, zoowel te Londen, als hier ter stede, nog niet tot een bevredigend resultaat geleid, terwijl inmiddels de opbrengstprijzen te Java een dalende richting inslaan. In verband hiermede waren ook de aandelen der Indische Cultuurbanken nauwelijks prijshoudend.

De rubbermarkt had eveneens te lijden van de nog steeds niet verbeterde scheepvaartverhoudingen. Vanuit Amerika zijn nog geen berichten binnengekomen met betrekking tot een eventuele opheffing van het verbod van ongelimiteerden invoer van rubber, zoodat deze voorloopig blijft gehandhaafd op 25.000 ton per drie maanden. Dit beteekent een zeer aanmerkelijk geringer verbruik dan over het jaar 1917, zoodat vermoedelijk onze koloniale ondernemingen binnen afzienbaren tijd ook wel zullen moeten overgaan tot opslag der productie, waarmede onvermijdelijk groote kosten gepaard gaan. De lust om nieuwe zaken in rubberwaarden te entameeren wordt op deze wijze bij het publiek niet opgewekt. Doch ook nieuw geld kan slechts onder zeer bezwaarde voorwaarden in de open markt worden opgenomen, zoodat vele maatschappijen reeds tot het aangaan van hypothecaire verbanden op hunne etablissementen moesten overgaan. De aandeelenmarkt aan onze beurs blijft dan ook voortdurend ongeanimeerd en uiterst stil.

Hetzelfde kan van de tabaksmarkt worden gezegd, hoewel hier af en toe nog wel eens vraag bestaat naar de waarden der kleinere ondernemingen, die nu en dan partijen naar Australië kunnen verkoopen.

De petroleummarkt heeft geen wijzigingen van beteekenis te aanschouwen gegeven. Even ontwikkelde zich eenige vraag naar aandelen Geconsolideerde Hollandsche Petroleum-Maatschappij, toen bekend werd, dat de Astra Romana (de meerderheid van de aandelen dezer Maatschappij bevindt zich in het bezit der Geconsolideerde) zal overgaan tot het beschikbaar stellen van één nieuw aandeel op acht oude, doch de opwaartsche beweging kon zich niet lang handhaven. Voor aandelen Koninklijke Petroleum-Mij. bestond goede belangstelling, zoodat de koers eenige procenten kon stijgen, rekening houdende met de detachering van het slotdividend ad 18 pCt.

Een uitzondering op de kalme houding der petroleummarkt vormden aandelen Tarakan, die gekocht werden in verband met allerlei oncontroleerbare geruchten.

Van diversen waren aandelen Du Croo & Brauns gevraagd, als gevolg van gunstige berichten omtrent den gang van zaken bij deze maatschappij, evenals aandelen Nederlandsche Staalgieterij in verband met het aannemen van het hoogoven-ontwerp in de Staten-Generaal.

Vermelding verdient nog de handel in aandelen West Coast Smelting & Refining, die na een kleine verheffing snel weder inzonken, toen bekend werd, dat een reorganisatie en een storting op de aandelen onvermijdelijk zou blijken.

	23 Juli.	26 Juli.	29 Juli.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	180	178	179	— 1
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	156	153 ¹ / ₂	153	— 3
Rotterd. Bankvereniging	133 ³ / ₈	133 ³ / ₈	133	— ³ / ₈
Amst. Superfosfaatfabriek	159 ⁷ / ₈	158 ⁷ / ₈	157 ¹ / ₈	— 2 ¹ / ₄
Van Berkel's Patent	140	141	—	+ 1
Insulinde Oliefabriek	201 ¹ / ₄	196 ³ / ₄	196 ¹ / ₂	— 4 ³ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	104 ¹ / ₄	104 ³ / ₄	104 ³ / ₄	+ ¹ / ₂
Ned. Scheepsbouw-Mij.	159	158	—	— 1
Philips' Gloeilampenfabriek	336	339 ¹ / ₂	339 ¹ / ₁₀	+ 3 ¹ / ₁₀
R. S. Stokvis & Zonen	500	487	—	— 13
Vereenigde Blikfabrieken	129	129 ¹ / ₂	129 ³ / ₄	+ ³ / ₄
Compania Mercantil Argent	225	224 ⁵ / ₈	224 ¹ / ₂	— ¹ / ₂
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	103 ³ / ₄	101 ¹ / ₂	101	— 2 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam	262 ³ / ₄	265 ³ / ₄	261 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₄
Holl. Transatl. Handelsver.	129 ¹ / ₂	129 ¹ / ₂	—	—
Linde Teves & Stokvis	225 ¹ / ₂	224 ¹ / ₂	—	— 1
Van Nierop & Co's Handel-Mij	198 ¹ / ₂	193 ¹ / ₂	194 ³ / ₄	— 3 ³ / ₄
Tels & Co's Handel-Mij	186 ¹ / ₂	185	184	— 2 ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	207 ³ / ₈	208 ¹ / ₁₀	208 ⁵ / ₈	+ 1
Kon. Petroleum-Mij.	583 ¹ / ₂	584	569*	— 14 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.	78	76 ³ / ₄	76 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Steaua Romana Petr.-Mij.	191 ¹ / ₂	188 ¹ / ₄	188	— 3 ¹ / ₂
Amsterdam-Rubber-Mij.	139 ¹ / ₄	137 ¹ / ₄	136	— 3 ¹ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij.	87 ¹ / ₂	84 ¹ / ₂	82 ¹ / ₂	— 5
Oost-Java-Rubber-Mij.	156	140	147	— 9
Deli-Maatschappij	421	415	411 ¹ / ₄	— 9 ³ / ₄

* ex dividend.

	23 Juli.	26 Juli.	29 Juli.	Rijzing of daling.
Medan-Tabak-Maatschappij	177	170 ¹ / ₂	171	— 6
Senembah-Maatschappij	390	377 ¹ / ₂	—	— 12 ¹ / ₂

De Amerikaanse markt nam slechts ten deele de verbeteringen van Wallstreet over; de grondtoon echter was vast te noemen.

	23 Juli.	26 Juli.	29 Juli.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	73 ⁷ / ₁₆	72 ⁷ / ₈	72 ¹⁵ / ₁₆	— ¹ / ₂
Anaconda Copper	132	130 ⁹ / ₁₆	132 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	88 ⁵ / ₈	89	89 ¹ / ₂	+ ⁷ / ₈
Atchison Topeka	82 ¹ / ₂	82 ¹ / ₄	82 ¹ / ₂	—
Southern Pacific	77 ³ / ₄	77 ¹ / ₂	—	— ¹ / ₄
Union Pacific	117 ¹ / ₂	118	118	+ ¹ / ₂
Int. Merc. Marine afgest.	29 ¹³ / ₁₆	29 ³ / ₄	29 ¹ / ₂	— ⁵ / ₁₆
„ „ „ „ prefs.	102	101 ³ / ₁₆	101 ¹ / ₂	— ¹ / ₂

De geldmarkt bleef kalm; prolongatie 3 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

30 Juli 1918.

De groote aanvoeren van tarwe in de Vereenigde Staten, die wij in het laatste bericht vermeldde, zijn ook in de afgelopen week nog toegenomen. Dientengevolge is de zichtbare voorraad aldaar scherp toegenomen en is nog groter dan op denzelfden datum verleden jaar. Toch is de toename niet zoo groot als men wel had kunnen verwachten, wat waarschijnlijk daaraan toe te schrijven is, dat alle fabrieken met volle kracht de tarwe tot meel vermalen, zoodat de voorraad van tarwe daardoor sterk vermindert. Omtrent den voorraad van meel zijn ons geen cijfers bekend. Men heeft het voornemen om in het Oosten van de V. S. tot October bijna geen tarweproducten te consumeeren en indien men zich werkelijk hieraan zou houden, zou ongetwijfeld de voorraad in de Unie een buitengewone hoogte bereiken. Wij ontvingen in de afgelopen week geen enkel bericht betreffende de zomertarwe in het Noorden der V. S. en in Canada. Juist waar de oogst nu in vollen gang is, zouden meerdere berichten zeer wenschelijk zijn om de vooruitzichten voor den aanstaanden winter goed te kunnen beoordeelen.

De „Times” heeft bericht ontvangen uit Argentinië, dat de geheele door de Geallieerden gekochte hoeveelheid graan reeds verscheept is. Indien dit juist is, zouden de verscheppingen de laatste maanden op buitengewoon groote schaal hebben plaats gevonden. Verder vermeldt hetzelfde bericht, dat de maïs gebruikt wordt voor brandstof. Dit is reeds eerder vermeld in deze overzichten. Het spruit eenvoudig voort uit het feit, dat maïs als brandstof goedkoper uitkomt dan kolen. Of nu evenwel de geheele 2¹/₂ miljoen tons, die volgens het meer gemelde bericht aan maïs over zouden zijn, verbrand zullen worden, lijkt ons wel eenigszins onwaarschijnlijk.

Over de oogsten in Europa hebben wij geen nieuwe berichten. Te oordeelen naar ons land zal het in de meeste streken wel wat te nat zijn geweest.

Nederland. — Het laatste Regeeringsrapport betreffende den stand der gewassen in ons land toont een aanmerkelijke verbetering, vergeleken met verleden jaar van tarwe, rogge en wintergerst, doch een vermindering van bijna alle andere gewassen, voornamelijk bruine boonen en aardappelen. Het is te hopen, dat de sedert gevallen regen voor de bruine boonen nog zooveel goed gedaan heeft, dat een behoorlijk gewas verkregen kan worden, aangezien een belangrijk tekort van dit artikel de volksvoeding weer ernstig in gevaar zou brengen.

Zie de staat van noteeringen op de achterstaande pagina.

SUIKER.

Alhoewel voor eene normale consumptie ruim voldoende suiker in ons land aanwezig is en bij de gunstige vooruitzichten van den ditjarigen oogst ook de behoeften voor het volgende jaar geseceureerd schijnen, zoo heeft de Regeering het toch wenschelijk geacht om ook het artikel suiker in de distributie op te nemen. Het verbruik werd voorloopig bepaald op 1 K.G. per hoofd per maand.

De weersgesteldheid blijft in de voornaamste productie-landen zeer gunstig voor den oogst. Alleen in Rusland en de Oekraïne zijn de vooruitzichten zeer treurig. Behalve dat de uitzaai van bieten aldaar veel kleiner geweest is dan in vroeger jaren — in vele streken is slechts de helft en nog minder in den grond gebracht — is de opkomst en groei der planten slecht.

Noteringen.						
Data	Chicago.			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Aug.	Mais Aug.	Lijnzaad Aug.
27 Juli '18	226	154 1/4	70 3/4	12,05	5,85	25,65
20 Juli '18	226	149 3/4	69 7/8	12,10	5,85	25,70
27 Juli '17	252	163	77 1/4	18,55	12,60	21,—
27 Juli '16	121 7/8	83 1/2	41 3/4	7,65	4,40	12,80
27 Juli '15	112 3/8	80	53 1/2	12,75	4,85	11,20
20 Juli '14	82 1)	56 3/8 1)	36 1/2 1)	9,40 2)	5,38 2)	13,70 2)

1) per Dec. 2) per Sept.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Soorten.	29 Juli 1918	22 Juli 1918	29 Juli 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— 1)	25,— 1)	—
Rogge (70 Kg. natura gew.)	26,— 1)	26,— 1)	—
Mais (La Plata)	—	—	20,— 1)
Gerst (60 Kg. natura gew.)	20,— 1)	20,— 1)	—
Haver (inlandsche)	20,— 1)	20,— 1)	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	—	—	225,— 1)
Lijnzaad (La Plata)	—	—	nom.

1) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	21—27 Juli 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	21—27 Juli 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	1918	1917
Tarwe.....	—	1.944	243.231	—	2.920	38.227	4.864	281.458
Rogge.....	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	104.637	—	4.590	67.438	4.590	172.075
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	10.025	—	—	27.269	—	37.294
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek.....	—	—	34.078	—	—	27.785	—	61.863
Tarwemeel	—	756	18.259	—	6.068	3.051	6.824	21.310
Andere meelsoorten.....	—	10.104	—	—	398	—	10.502	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	5.300	137.549	243.923	—	—	—	137.549	243.923
Mais	4.600	90.191	12.335	—	—	—	90.191	12.335
Rogge	—	5.174	—	—	—	—	5.174	—
Tarwemeel	14.346	42.616	—	—	—	—	42.616	—
Gerst	3.700	22.509	667	—	—	—	22.509	667

De zichtbare voorraden worden door F.O. Licht als volgt opgegeven:

	1918	1917	1916
Duitschland } 1 Sept. 1)	400.000*	250.000*	545.000* tons
Hamburg } 1 „ 2)	250.000*	305.000*	478.000* „
Oostenrijk } 1 „ 3)	39.012	58.525	141.454 „
Frankrijk } 15 Juni	70.012	115.627	25.396 „
Nederland } 1 Febr.	114.548	106.251	71.358 „
België } 1 Nov. 1)	259.929	135.699	195.267 „
Engeland	—	—	—

Totaal Europa 1.133.501 971.102 1.456.475 tons
 V. S. v. N. A. 29 Mei 74.337 344.292 183.148 „
 Cubahavens 28 Mei 1:107.867 606.033³⁾ 894.189 „

Totaal 2.315.705 1.921.427 2.533.812 tons

* Raming. 1) 1917/16/15. 2) 1916/15/14. 3) 6 havens.

Op Java werden eenige partijen uit den oogst 1917 voor f 5 1/2 voor Superieur en f 4 1/2 voor No. 16 en h. verkocht en uit den oogst 1918 tot resp. f 5 7/8 en f 4 3/4. De onderhandelingen betreffende de te vormen verkoopcombinatie zijn nog steeds gaande en men hoopt alsnog op een gunstig resultaat. De afschepingen in Juni bedroegen 95.000 tons tegen 80.000 tons verleden jaar. Wij laten hier volgen eene recapitulatie der afschepingen in tons van 1 April tot 31 Maart gedurende de laatste 3 jaren, zooals samengesteld door de Handelsvereniging te Batavia. Het totale cijfer van ongeveer 1.200.000 tons voor het afgelopen jaar, hetgeen nog ietwat grooter is dan het cijfer van 2 jaar geleden, is — de groote scheepvaartmoeilijkheden in aanmerking genomen — zeer gunstig te noemen.

	1917/18	1916/17	1915/16	1917/18	1916/17
Nederland en Ned. v.o. ..	—	31.637	413	—	—
Engeland....	317.580	546.333	219.802	490	—
Frankrijk....	34.429	69.509	72.863	—	—
Noorwegen ..	19.754	11.836	—	23	—
Italië	—	20.697	—	—	—
Griekenland..	11.780	—	—	—	—
Suez	18.209	11.904	19.871	—	—
Port-Said v.o.	12.197	18.164	40.272	—	—
San Francisco	10	—	—	—	—
Vancouver ..	3.500	6.000	—	—	—
Singapore ..	163.452	65.614	47.400	3.104	2.383
China	2.311	6.980	18.110	—	3.119
Hongkong ..	163.464	130.205	178.903	5.721	17.819
Transporteeren	746.686	918.879	597.634	9.338	23.321

Transport	746.686	918.879	597.634	9.338	23.321
Japan	90.710	49.312	48.188	—	1.347
Britsch-Indië.	335.980	388.999	443.745	29.913	78.144
Australië	—	25.261	45.608	40	311
Siam	21.372	13.683	9.341	14.807	9.965
Diversehavens	141	—	—	—	—

Totaal.. 1.194.889 1.396.134 1.144.516 54.098 113.088

RUBBER.

De flauwe stemming, die in den laatsten tijd heerschte, hield ook in de afgelopen week aan. De noteringen liepen langzaam terug en de week eindigt op de volgende prijzen:

Prima Hevea Crêpe loco	2/2	einde voorafgaande week
„ Sept. ..	2/2 1/4	loco/Sept.
„ Oct./Dec. 2/3 1/4	2/2 1/2
„ Jan./Mrt. 2/4	2/4
smoked Sheets 1 d. minder.	2/4 1/2
Hard cure fine Para	3/- 1/2	1 d. minder.
	3/- 1/2

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 6 Juni 1918. 1)

De vraag voor dekkingsaankopen, die wij in ons laatste bericht vermeldden, bleef ook deze week aanhouden, vooral in Liverpool. Bij de beperkte voorraden, zoowel hier als in New York, zijn prijzen vooral van den Juli-termijn dan ook bijna dagelijks gestegen, terwijl de andere maanden deze stijging in mindere mate hebben gevolgd. De oogstberichten blijven zeer gunstig, zoodat deze stijging velen verraste, terwijl de positie nog moeilijker werd door het zeer kleine aanbod uit het Zuiden. Het eerste Bureau-bericht van dit jaar gaf een conditie op 25 Mei van 82,3 % aan, een verbetering van 12,8 % bij verleden jaar en het hoogste cijfer sedert 1911, toen de stand 87,8 % was. Inmiddels blijven de berichten gunstig en verwacht men dan ook een zeer grooten oogst, doch de markt is vast door het kleine aanbod en de groote aankopen voor de spinnerijen. De berichten over den Egyptischen oogst blijven gunstig en ook die omtrent de Monsoon in Engelsch-Indië.

De positie van de garenmarkt wordt steeds sterker, Amerikaanse kwaliteiten zijn 2 a 3 pence en Egyptische

1) Dit bericht werd met vertraging ontvangen, de sedert dezen datum tot aan 27 Juni j.l. verschenen overzichten werden reeds opgenomen.

soorten 6 pence duurder dan een maand geleden. De vraag is beperkt tot het binnenland, daar de export geheel staat. De geringe vraag, die er nog voor export was, heeft door de hooge prijzen geheel opgehouden en het eenige gunstige feit is de kans, dat de verschepingen naar Noorwegen en misschien later ook naar Zweden hervat zullen kunnen worden. De algemeene vraag is grooter dan het aanbod en men kan dan ook voorloopig geen verbetering daarin verwachten.

Hoewel de vraag naar manufacturen niet verbeterd is, zijn prijzen toch beslist duurder. Er is weinig vraag van Indië en China, maar voor de Straits en Java is nog wel wat gedaan, als men tenminste een redelijke levering kon garandeeren. Zuid-Amerika en de kleinere markten blijven geregeld aan de markt, omdat zij wel aanvoer hebben moeten en fabrikanten zijn in den regel voor maanden vooruit bezet, nu hun productie tot 40 % verminderd is. De binnenlandsche vraag blijft goed en ook de Regeering is nog steeds voor groote hoeveelheden aan de markt, zoodat het in verschillende opzichten wel goed is, dat de groote exportmarkten maar weinig koopen.

Noteringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	29 Juli '18	22 Juli '18	15 Juli '18	30 Juli '17	29 Juli '16
New York voor Middling ..	28,95 c	33,15 c	32,95 c	24,60 c	13,30 c ¹⁾
New Orleans voor Middling	27,75 c	29,75 c	30,25 c	24,75 c	13,13 c ¹⁾
Liverp. v. Good Midd. Americ.	20,97 d	22,54 d	22,67 d	18,95 d ²⁾	8,19 d ²⁾

¹⁾ 28 Juli 1916. ²⁾ Middling.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '17 tot 26 Juli '18	Ooreenkomstige perioden	
		1916-'17	1915-'16
Ontvangsten Gulf-Havens..	6286	7228	7646
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië	4261	2603	2798
" " 't Vasteland.			
" " Japan etc...			

Voorraden in duizendtallen	26 Juli '18	26 Juli '17	26 Juli '16
Amerik. havens.....	948	603	523
Binnenland.....	689	371	340
New York.....	—	58	119
New Orleans.....	—	171	122
Liverpool.....	270 ¹⁾	268	644

¹⁾ 27 Juli '18.

Manchester, d.d. 27 Juni 1918.

De Amerikaansche markt was Dinsdag j.l. op eens zeer vast en Juli sloot zelfs 180 punten hooger, van welke stijging gisteren weer een gedeelte verloren ging. Prijzen zijn zeer onder den invloed van weer- en oorlogsnieuws en zoowel in Amerika als in Liverpool opnieuw hooger. De oogstberichten zijn over het algemeen gunstig en men schat dat de vermeerdering van den aanplant 4 à 4½ % zal bedragen. Deze vermeerdering en ook de oogst-taxatie van de National Ginners van 86,5 % hadden echter weinig invloed op de markt. Egyptische katoen is weinig veranderd,

maar prijzen voor „Upper” zijn wat vaster en ongeveer ¼ pence duurder, terwijl de verkoopen van weinig betekenis zijn.

De garemarkt is vaster, hoewel er ook weinig omgaat. Spinners van Amerikaansche katoen offereeren liever niet, en men hoort slechts van kleine transacties, daar de zeer hooge prijzen vele zaken tegenhouden. Zoowel de binnenlandsche handel als die voor export hadden een kalme week en er ging alleen nog wat om voor directe binnenlandsche behoefte. Er is ook veel verschil in noteeringen en prijzen van gelijke kwaliteiten varieeren dikwijls meerdere pennies per pond. Egyptische garens zijn ook moeilijk te krijgen; verschillende spinners hebben hun productie wat overschat en zijn dus weer laat met de levering. In den loop van de week zijn met een tusschenperiode van circa tien maanden weer eenige licences voor katoenen garens naar Noorwegen gegeven.

De doekmarkt blijft kalm, maar zeer vast en de meeste weeftouwen zijn voor het loopende jaar met orders bezet. De vraag van Indië en China ontbreekt geheel, maar Zuid-Amerika en de kleinere markten zijn in de markt, zoodra zij slechts een redelijke levering kunnen krijgen, hoewel prijzen elke week weer hooger zijn. Fabrikanten ondervinden dagelijks nieuwe moeilijkheden. De verminderde kolenproductie heeft ook een nadeligen invloed op de textiel-fabrieken, daar de meeste fabrieken slechts een geringen voorraad hebben, die nu steeds afneemt, terwijl men anders in dezen tijd van het jaar in den regel een grooteren voorraad voor den winter opdoet.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
29 Juli 1918..	nom.	122.-/-	385.-/-	30.10/-	52.-/-
22 „ 1918..	nom.	122.-/-	373.-/-	30.10/-	52.-/-
27 Juli 1917..	nom.	125.-/-	243.10/-	30.10/-	—/-
28 Juli 1916..	nom.	111.-/-	168.5/-	28.-/-	60.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.
SCHEEPVAART.

27 Juli 1918. In de afgelopen week kwamen geen scheeps-tijdingen binnen. Kolenvrachten van de Oostkust van Engeland naar Gothenburg noteerden 200 Kr., overigens deed zich in de noteeringen geen wijziging voor.

RIJNVAART.

Week van 22 tot 29 Juli 1918.

De waterstand op den Rijn is de afgelopen week vrijwel constant gebleven. Cauber Pegel noteerde aan het einde der week Meter 2,08.

In verband met het geringe aanbod van sleep daalde het sleeploon van Rotterdam naar de Ruhrhavens van 50 cents tot 20 cents boven het 50-cents-tarief.

Aan de Ruhr is nog weinig te doen vanwege den geringen aanvoer. Het sleeploon naar Mannheim is onveranderd circa 10 pf. per Centner. Echter is het aanbod van sleepkracht aanmerkelijk grooter dan de vraag. Schepen ter belading worden bijna niet aangenomen; officieel wordt de vracht naar Mannheim met Mk. 2,— per ton genoteerd, er werd echter reeds tegen Mk. 1,75 bevracht.

Er bestaat nog geen vooruitzicht op verbetering.

ADVERTENTIËN

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM
Telefoon 3600

's-GRAVENHAGE
Telefoon H 280, 300

GRONINGEN
Telefoon 1555

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

's-GRAVENHAGE — LANGE VIJVERBERG 9

Geeft af $4\frac{1}{2}\%$ en 4% Algemeene Hypotheekbrieven
tegen beurskoers.

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

GRONINGSCHЕ CREDIET- EN HANDELSBANK

GRONINGEN, APELDOORN, APPINGEDAM, ASSEN EN VEENDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Gepiaatst en volgestort f 2.000.000,—

Reserves ruim. f 387.000,—

VERSCHAFT BEDRIJFSKAPITAAL AAN
LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID

INCASSO — DEPOSITO — SAFE DEPOSIT

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW YORK

Internationale Bank
voor zakelijken waarborg
te Groningen.

5% pandbrieven

TOT DEN KOERS VAN 97%

The Ph. van Ommeren Corporation of New York

42 BROADWAY NEW YORK

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van
Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van administratie en
ten gebuike voor de vermogensbelasting

Prijs f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ, Rotterdam

HAARLEMSCHЕ BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Volgestort Kapitaal f 3.050.000,—

Reserve f 721.500,—

HOLLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AMERIKA

AMSTERDAM BUENOS AIRES RIO DE JANEIRO SANTOS

KAPITAAL f 14.000.000,—

RESERVE f 2.100.000,—

ALLE BANKZAKEN OP ZUID-AMERIKA

VERLEENT BEMIDDELING TOT HET AANKNOOPEN VAN HANDELSRELATIES IN
ARGENTINIË EN BRAZILIË

DE GRONINGER BANK

Groningen, Winschoten, Stadskanaal, Wildervank,
Veendam, Sappemeer, Delfzijl, Emmen, Hooge-
veen en Ter Apel (Firma TIMMERMAN & SASSEN)

Kapitaal f 6.000.000,— Geplaatst en gestort f 4.440.000,—

Reserves f 430.501,04

VERRICHT ALLE BANKZAKEN

Belast zich met het incasseeren van wissels op binnen-
en buitenland

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers
Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek DELFT

ARTIKELN:

Gist
Brandspiritus
Zuivere spiritus
Foezelolie
Amyl-alcohol
Aether Sulfuricus
Narcose æther
Kurken en
Gedroogde Spoeling

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Wester-Suikerraffinaderij AMSTERDAM

GROOTSTE RAFFINADERIJ
IN NEDERLAND

Levert de mooiste Suiker,
omdat haar zuiveringsver-
mogen het grootst is.

Produceert behalve alle soorten Melis-
suiker en Basterds:

Cristallen, groote en kleine, Klontjes
(Cubes), Theeklontjes, Crushed (brokken)
Tabletten, Brooden, Poedersuiker, fijne
Suikers voor Vruchtengebruik, enz. enz.

Pletterij, voorheen L. I. Enthoven & Cie - Delft

Wissels, Veerwissels, Goederenwagens, Draaischijven,
Bruggen, Kappen en Gebouwen, Tanks, Aanlegsteigers.

ZWAAR EN LICHT SMEEDWERK EN PERSWERK.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

Algemeene Friesche Hypotheekbank

LEEWARDEN

Kapitaal f 1.000.000,—

Reserves ± f 147.573,—

Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim

f 8.000.000,—

4¹/₂ % Pandbrieven à 99 %

4 % Pandbrieven à 91 %

N.V. VAN DER LELY'S TOUWFABRIEKEN

ROTTERDAM,

AMSTERDAM,

GRONINGEN,

Boompjes 93.

Prins Hendrikkade 16/7.

Der - A - Brug.

Telefoon: 3277 en 3296.

Telefoon: 7415 N.

Telefoon: 1035.

Telegr.-adr.: Vanderlely. Tel.-adr.: Vanderlely-touw. Telegr.-adr.: Vanderlely.

FABRIEKEN TE MAASSLUIS.

SCHEEPSTROSSEN in alle soorten en afmetingen.

VISSCHERIJTOUWWERK.

Geteerd en ongeteerd Manila-, Sisal-, Nieuw-Zeeland-,
Bombay- en Russisch henneptouw.
Cocostouw.

TRANSMISSIESNAREN met en zonder reguleerbare
koppelingen.

STAALDRAADTOUW voor Scheepsgebruik, Liften,
Mijnen- en Hijschwerktuigen. IJzerwant en Hercules.

ALLE SOORTEN PAK- EN BINDTOUW

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw
„FIJENOORD”
ROTTERDAM

Kruisers — Torpedoboorten
Onderzeeboorten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK TE VEENDAM

Kapitaal f 4.000.000,—

Pandbrieven ruim 35 miljoen.

Directie { Mr. N. F. WILKENS.
Mr. M. J. BOS.

Reserve f 1.056.260,10

Hypotheeken ruim 36 miljoen.

Koers 4¹/₂ pCt. Pandbrieven 99 pCt.

Hypotheekrente vanaf 5 pCt.

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
WIJNHAVEN 111-113 - ROTTERDAM

TELEFOON 7841-7842-7843-7861

BIJKANTOREN te AMSTERDAM, 's-GRAVENHAGE en HAARLEM

Belast zich met het verzorgen van uitgaven en tijdschriften op elk gebied

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSCHEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370
Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

WEISE & Co. ROTTERDAM AMSTERDAM

Import van en Handel in

OVERZEESCHE PRODUCTEN

speciaal RUBBER, GUTTA-PERCHA en BALATA

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM ROTTERDAM ANTWERPEN

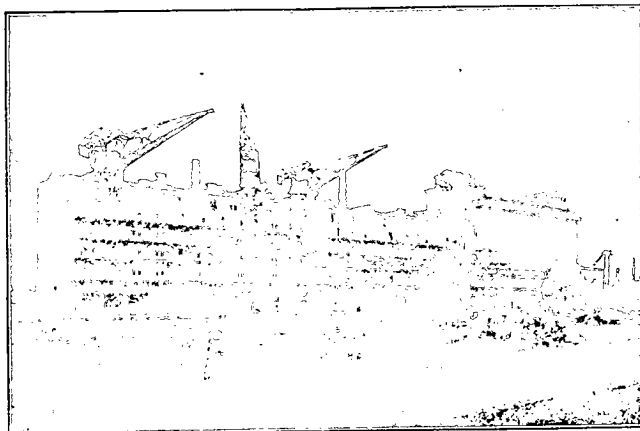
EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

KAPITAAL:

f 10.000.000,—

EXPEDITIE
IN- EN UITKLARING
ASSURANTIE

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB“, ROTTERDAM
BEËDICDE WEGERS EN METERS

RESERVE-
FONDSEN:

f 1.639.297,15½

RUBBER-
ETABLISSEMENT
KINA-ETABLISSEMENT

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE
TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.
BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM” EN „DE SCHEEPSAGENTUUR”, BATAVIA, ENZ.

STORK

MACHINEFABRIEK

STORK-STÜMPF
Gelijkstroom-Stoommachines

STOOMTURBINES
Systeem Zoelly

Sulkerfabriek-Installatiën
Centrifugaalpompen

MACHINEFABR. HENGELO 749

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR

MAASSLUIS EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het
behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg

NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ

MAASSLUIS

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.

NEDERLANDSCH - TRANSATLANTISCHE HYPOTHEEKBANK TE AMSTERDAM

WERKT IN CANADA MET EIGEN KANTOREN
DIRECTIE: J. MEES TE AMSTERDAM. L. DROOGLEEVER FORTUYN TE WINNIPEG

5 en 6% **PANDBRIEVEN**
IN STUKKEN VAN f 1000.—, f 500.— EN f 100.—
AFGIFTE TEGEN BEURSKOERS

MARX & Co's BANK

ROTTERDAM, Zuidblaak 56
's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 8.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX